

בבא בתרא פרק רביעי המוכר את הבית

מתוך "גמרא נוחה"

על שם הורי נפתלי ורחל הלנדר הכ"מ

(בבא בתרא סא, א)

משנה:

המוכר את הבית (סתם) - לא מכר יציע (בגמרא מפרש ואינו בכלל 'בית'), ואף על פי שהיא (היציע) פתוחה לתוכו (של בית), דאיכא למימר דכיון דתשמישו לבית - מכרו עם הבית - אפילו הכי אינו מכור), ולא את החדר שלפנים הימנו (לפנים מן הבית ופתוח לתוכו, ודריסתם לבית; דכיון דאין תשמישו כשל בית: שאינו עשוי אלא להצניע שם חפציו לשמור, כמין תיבה - הלכך אינו בכלל בית), ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים (הוי חשוב בפני עצמו ולא בטיל אגב בית) [רמ"ה: כי אז קובע שימוש ושם לעצמו]. רבי יהודה אומר: אם יש לו [למעקה] צורת פתח, אף על פי שאינו גבוה עשרה טפחים - אינו מכור.

גמרא:

מאי 'יציע'?

הכא תרגימו 'אפתא' (אפנטמ"ן: בנין נמוך אצל הבית מצדו או מאחוריו) [דף סא, ו:א: ומאי 'עלייה' - אפתא]; רב יוסף אמר: 'בדקא חלילה' (איהו נמי כמין אפתא סמוך לבית, אלא שעשוי חלונות חלונות לנוי: לודר"ש בלע"ז; והיינו לשון 'חלילה': על שם שכתליו חלול כל סביבה, ועשוי חלונות; כן נראה בעיני).

למאן דאמר אפתא לא מזדבנא - כל שכן בדקא חלילה לא מזדבנא (דאינו מכור: דאין תשמישו דומה לתשמישו של בית כלל, שהרי לנוי עשוי ולהקר שם); למאן דאמר בדקא חלילה, אבל אפתא (שהוא סתם - כבית דמי תשמישו לתשמיש דבית טפי) - מזדבנא (ומזדבנא בכלל בית).

תאני רב יוסף: שלש שמות יש לו 'יציע' 'צלע' 'תא': יציע - דכתיב (מלכים א' ו') היציע התחתונה חמש באמה רחבה [והתכנה שש באמה רחבה והשלישית שבע באמה רחבה כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה לבלתי אחז בקירות הבית] (שלש היו, זו על גב זו כו', וכל אחת ואחת מרחבת אמה מחברתה בשביל שהיו כונסין את החומה אמה להושיב ראשי קורות של תקרה המפסקת בין יציע ליציע, כדכתיב 'כי מגרעות' דהיינו כניסת החומה נתן לבית סביב לבלתי אחז בקירות הבית, כלומר: שלא יצטרך לנקוב את קירות הבית לתחוב שם ראשי קורות); 'צלע' - דכתיב (ביחזקאל מ"ו) והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים [ובאות בקיר אשר לבית לצלעות סביב סביב להיות אחוזים ולא יהיו אחוזים בקיר הבית] (ופשטיה דקרא בתאים מיידי); 'תא' - דכתיב (ביחזקאל מ"ו) והתא קנה אחד אורך וקנה אחד רחב ובין התאים חמש אמות [וסף השער מאצל אלם השער מהבית קנה אחד] ('קנה' היינו שש אמות, שכן מדת הקנה, כדמפרש ביחזקאל, ואיציע התיכונה קאי, דהויא שש אמות); ואי

בעית אימא מהכא: [מדות פ"ד מ"ד] כותל ההיכל שש (עובי הכותל שאחורי בית קדשי הקדשים) והתא שש (חללו של תא מן המזרח למערב) כותל התא (כותל מערבי שלו - עביו) חמש (משנה במסכת מדות, דקחשיב אורך ההיכל מן המזרח למערב מאה אמה כותל האולם חמש כו'; ומדקא חשיב תא לבסוף - שמע מינה היינו יציע) (נפקא לן דתא היינו בנין שאחורי בית, דהיינו יציע, דקחשיב תא אחורי ההיכל). אמר מר זוטרא: (הא דתנן 'לא מכר את היציע') והוא - דהוי ארבע אמות (דאיכא ארבע אמות על ארבע אמות חשוב בפני עצמו, ואי לא - לא).

אמר ליה רבינא למר זוטרא: לדידך, דאמרת 'עד דהוי ארבע אמות': אלא מעתה גבי בור, דתנן [משנה בדף סד, א] 'לא את הבור ולא את הדות' (סיפא דמתניתין ד'המוכר את הבית - לא מכר את היציע' היא, וקאמר: דגם את הבור ואת הדות אינו בכלל 'בית'); אף על פי שכתב לו "בית זה אני מוכר לך" (עומקא ורומא" (דלא אתא לרבויי אלא עליות ומעקה וקרקעית הבית: שאם רצה - מוכר לחפור תחת הבית לוקח מעכב עליו), הכי נמי (גבי בור ודות): אי הו ארבע אמות - אין (אינו מכור), אי לא - לא (ואי לא - לא חשיב בפני עצמו, ומזדבן בהדי בית בתמיה? והלא סתם בור לא הוי ארבע אמות רוחב, דבור קצר הוא) !?

הכי? השתא: התם, הא תשמישתא לחוד (שעמוקים הם ותשמישן למים) והא (ובית) תשמישתא לחוד (לפיכך אינו בכלל 'בית' אף על גב דלא הוי ארבע אמות), (אבל) הכא (יציע ובית): אידי ואידי חדא תשמישתא היא (הוא מקום דירה): אי הוי ארבע אמות חשיב, ואי לא - לא חשיב (ובטיל לגבי בית).

ולא את החדר שלפנים הימנו:

השתא יציע (שתשמישתה שוה לגמרי לשל בית) (אמרת) לא מיזדבן (להדי בית), חדר (העשוי לשמירת ממון ואין דומה התשמיש לשל ביתלא כל שכן ואמאי איצטרך למיהדר ולמיתניה) מיבעיא (לא כל שכן, ואמאי איצטרך למיהדר ולמיתניה)?

(בבא בתרא סא, ב)

לא, צריכא (למיתני 'לא מכר את החדר' אלא) דאף על גב דמצר ליה (בשטר מכירה) מצרי אבראי (מצרים חיצונים שחוק לחדר; דסלקא דעתא אמינא מכר את החדר, שהרי בתוך המצרים הוא! קא משמע לן מתניתין דלא מכר אלא בית; והאי דמצר חוק לחדר, וכתב ביתו של פלוני מן המערב מצרים - הרחיב לו), כדרב נחמן (שלא ידע לפרש ולומר "חדר שלי היא ממערבו של בית": דאין זה מצר הניכר לאנשי העיר, והלכך כתב מצרים הניכרים), דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבון: 'המוכר בית לחבירו בבירה גדולה (בית גדול הוא, ופתוחין לו בתים סביבותיו, ואין הבירה עשויה לתשמיש אלא לישיבה והילוך בני הבתים, והכל בית אחד הוא, כדכתיב 'הבירה אשר הכינתי (דה"א כט); המוכר בית לחבירו, וכגון שהיה עומד באחד מבתי הבירה ואמר לו "בית זה אני מוכר לך") - אף על פי שמצר לו מצרים החיצונים - מצרים הרחיב לו'; היכי דמי? אילימא דקרו ליה לבית 'בית' ולבירה 'בירה' - פשיטא בית זבין ליה, בירה לא זבין ליה! אלא דלבירה נמי קרו לה 'בית'? - כוליה זבין ליה (דכיון דליכא דקרו לבית 'בית' ולבירה 'בירה', אלא כולה ביחד מיקריא 'בית' - איהו בית זבין ליה, וקנה הכל)!

לא, צריכא דרובא קרו ליה לבית (שבבירה) 'בית', (ו) לבירה (עצמה קרו) 'בירה', ואיכא נמי דלבירה קרו ליה 'בית': מהו דתימא (כיון דמצר ליה מיצרי בראי, וכולה מיקריא 'בית') כוליה זבין ליה? - קא משמע לן (רב נחמן דלא אמרין הכי): מדהוה ליה למכתב (למוכר): 'ולא שירית בזביני אלין' (שבתוך ארבעה המצרים קדמי) כלום' (שהרי כך תיקנו חכמים לכתוב, בשביל שיש בני אדם שמרחיבין המצרים בשטר המכירה ואינם מוכרים כל מה שבתוך המצרים) ולא כתב (ואיהו לא כתב ליה) - שמע מינה שיורי שייר.

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבון: 'המוכר שדה לחבירו בבקעה גדולה (שיש בה שדות הרבה, והן שלו, וכגון שהיה עומד באחד מן השדות ואמר לו "שדי זו אני מוכר לך"; ו'הדמים מודיעין' ליכא למימר, לא גבי בירה ולא גבי בקעה, דהא אין אונאה לקרקעות), אף על פי שמצר לו מצרים החיצונים - מצרים הרחיב לו'; היכי דמי? אילימא דקרו ליה לשדה 'שדה' ולבקעה 'בקעה' - פשיטא: שדה זבין ליה, בקעה לא זבין ליה! ואלא דלבקעה נמי קרו לה 'שדה' - כולה זבין ליה! לא, צריכא דאיכא דלשדה קרו ליה 'שדה' ולבקעה 'בקעה', ואיכא נמי דלבקעה קרו לה 'שדה': מהו דתימא כוליה זבין ליה - קא משמע לן: מדהוה ליה למכתב ליה 'לא שירית בזביני אלין קדמי כלום' ולא כתב ליה - שמע מינה שיורי שייר. וצריכא (לאשמועינן גבי בירה ובקעה דמצרים הרחיב לו): דאי אשמעינן 'בית' - משום דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד (בית ובירה אין תשמישן שוה; לפיכך אין בירה בכלל בית, ואמרין 'מצרים הרחיב לו'), אבל (שדות שב) בקעה, דכולה חדא תשמישתא היא (שהכל עומד לחרישה) - אימא כוליה זבין ליה (דבקעה בכלל שדה)!! ואי אשמעינן 'בקעה' - משום דלא הוה ליה למימצר ליה (לחוד, דלא ידע מוכר היאך ימצא שדה אחת בתוך שדותיו, והלכך הוצרך להרחיב מצרים ולכתוב 'שדה ראובן מן המזרח ושדה שמעון מן המערב', וכן לכל ארבע רוחות), אבל בית (גבי בירה), דהוה ליה למימצר ליה (שעשויה בנינין משונין זה מזה, בין ברוחב בין באורך בין בגובה, ועובי הכתלים, והיה יכול למצור ולכתוב 'אותו בית שעשוי כן וכן ממזרח', וכן לכל רוח ורוח), ולא מצר ליה (ומדלא עשה כן) - (איכא למימר ד) כוליה זבין ליה!! - צריכא.

כמאן אזלא הא דאמר רב מרי <בריה> [ברה] דבת שמואל <בר שילת> משמיה דאביי: האי מאן דמזבני ליה מידי לחבריה - צריך למכתב ליה 'לא שירית בזביני אלין קדמי כלום'? כמאן? כרב נחמן אמר רבה בר אבון (דמשום דסבידא ליה דאמרין בעלמא 'מצרים הרחיב לו', הלכך תיקנו לכתוב כן, דלא ליטעון מוכר 'מצרים הרחיב' ויפסיד לוקח)!

ההוא דאמר ליה לחבריה: "ארעא דבי חייא (שקנה מרבי [אולי צ"ל מדבי] חייא) מזבננא לך" הואי ליה תרתי ארעתא דהוה מתקרינ דבי חייא; אמר רב אשי: חדא אמר ליה, תרתי לא אמר ליה ('ארעא' - לשון יחיד אמר ליה, ויטול הלוקח הפחותה שבשתייהן, דיד בעל השטר על התחתונה); (ומפרש גמרא ואזיל): ואי אמר ליה (איניש לחבריה): "ארעא סתמא (מזביננא לך)" - מיעוט ארעתא שתיים; ואי אמר ליה "כל ארעתא" - כל ארעתא דאית ליה, לבר מבוסתני (גנות) ופרדיסי (כרמים); ואי אמר ליה "זיהרא" (כל הקרקעות קרויין כן) - אפילו בי בוסתני ופרדיסי, לבר מַפְתִּי ועבדי;

תיקו.

מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי, ומצר רביעי לא מצר לו:
אמר רב: קנה הכל (כל מה שמובלע בתוך שלשת המצרים) חוץ ממצר רביעי (התלם עצמו של מצר רביעי לא קנה, דלהכי אהני מאי דלא כתב מצר רביעי); ושמואל אמר: אפילו מצר רביעי (דהאי דלא כתביה - משום דלא צריך); ורב אסי אמר: לא קנה אלא תלם אחד על פני כולה (אצל שלשת המצרים, כמין חי"ת): סבר לה (רב אסי) כרב, דאמר (דהאי דלא כתביה - משום ד) שירי שיר (לעצמו מן השדה), (ועדיפא דרב אסי מדרב, דקסבר רב אסי): ומדשיר במצר - שירי נמי בכלהי (שייריה נמי לכולה שדה שכנגד המצר; ומיהו אהני שלשה מצרים שכתב לקנות פורתא, דהיינו תלם אחד אצל המצרים).
אמר רבא: הלכתא קנה הכל חוץ ממצר רביעי [כרב];
(ואמאי דקאמר רבא בהדיא 'חוץ ממצר רביעי' קאי): ולא אמרן (דלא קנה מצר רביעי) אלא (ואוקמה) דלא מבלע (בתוך שני המצרים שמכאן ומכאן, אלא הולך על פני שניהם, כזה [עיי' בגמרא או ב'בקיצור', לא מצאתי דרך נוחה להעתיק את הצירוף]), אבל מבלע - קנה (קנה כל מה שיש בתוך המצרים);
(וקמפרש): וכי לא מבלע נמי (דאמרן 'לא קנה') - לא אמרן [דלא קנהמיצר רביעי] אלא דאיכא עליה ריכבא דדיקלא (דאיכא עליה הרכבת דקלים הנטועים שם) והוי (אי נמי דהוי ההוא מצר) תשעת קבין (כשיעור שדה בפרק ראשון (לעיל דף יא.): דכיון דחשיב - שייריה לעצמו), אבל ליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין (אף על גב דלא מובלע) - (נמי) קנה;
(וקדייק גמרא): מכלל (דברי דרבא אנו למדים: מדאוקמיה להאי 'חוץ ממצר רביעי' בתרתי לריעותא: בדלא מובלע, וכגון דאיכא עליה ריכבא דדיקלי -) דכי מובלע, אף על גב דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין - קנה (דליכא אלא חדא לריעותא)!

איכא דאמרי: אמר רבא: הלכתא קנה הכל [כשמואל], ואפילו מצר רביעי;
ולא אמרן אלא דמבלע, אבל לא מבלע - לא קני;
וכי מבלע נמי לא אמרן אלא דליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא [או] לא הוי תשעת קבין, אבל איכא עליה ריכבא דדיקלא והוי [או הוי] תשעת קבין (אף על גב דמיבלע) - (נמי) לא קנה;
מכלל דכי לא מובלע - אף על גב דליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא [או לא] הוי תשעת קבין (והכי פירושא: מדאוקמה רבא להאי 'ואפילו מצר רביעי' בתרתי לטיבותא: בדמיבלע וליכא עליה - מכלל דאי לא מיבלע, אף על גב דליכא עליה כו') - לא קני (משום דאיכא חדא לריעותא)!
(וקפסיק גמרא): שמעינן מתרוייהו לישני דרבא, דבשדה לא שיר ולא מירי (דאף על גב דפליגי, כדלקמן - בהכי מיהא לא פליגי, וכן הלכה: דבארעא לא שיר אלא במצר רביעי, דהיינו כרב); ושמעינן נמי דהיכא דמבלע וליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין - קנה (דאיכא תרתי לטיבותא); (והיכא ד)לא מבלע ואיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין - לא קנה (דאיכא תרתי לריעותא); מבלע ואיכא עליה, (אי נמי) לא מבלע וליכא עליה (דהיינו חדא לטיבותא וחדא לריעותא) - אתמר לה להאי גיסא ואתמר לה להאי גיסא (אמרי לה בתרי לישני ואליא דרבא: ללישנא קמא - קנה, ללישנא בתרא - לא קנה)!!
- (וקפסיק גמרא): שודא דדיני (השלכת הדיינין: מאחר דמספקא לן נעביד שודא, הכל לפי הענין שיראו הדיינין ויכירו המוכר עינו יפה או רעה, הכל לפי אומד דעתם; ומיהו בשאר מקומות דמספקא לן בתרי לישני הלכתא כמאן - לא אמרינן שודא דדיני עד שיפרש כי הכא, אלא המוציא מחבירו עליו הראיה!). [עיי' תוספות לה, שמואל אמר שודא דדיני וד"ה שודא דדיני; ועיי' סיכום הרא"ש סוף סימן ב, עמוד 376 טור ב]

אמר רבה: (ראובן ושמעון שהיה להם שדה בשותפות ומכר ראובן את חלקו לאיניש מעלמא וכתב לו כו): "פלגא דאית לי בארעא" (אני מוכר לך) (כלומר: החצי שיש לי בשדה זו אני מוכר לך); - פלגא ('פלגא': כלומר: כל חצי השדה מכר, ולא שיר לעצמו כלום); (אבל אם כתב לו): "פלגא בארעא דאית לי" (אני מוכר לך) - (זבין ליה) ריבעא (רביע השדה, דהיינו חצי חלקו, דהכי קאמר ליה: "החצי אני מוכר לך מקרקע שלי"; נמצא: מחצי השדה שיש לו - מכר החצי, דהיינו רביע כל השדה).
אמר ליה אביי: מאי שנא הכי ומאי שנא הכי (כי היכי דפלגא דאית לי בארעא - פלגא - הכי נמי פלגא בארעא דאית לי פלגא, דהכי משמע: פלגא אני מוכר לך בהך ארעא; והאי דמסיים 'דאית לי' - אמאי דקאמר 'פלגא' קאי, כלומר: אותו חצי שיש לי אמרתי לך למכור)?

אישתיק .

אמר אביי: **אנא סברי מדאישתיק קבולי קבלה - ולא היא: חזינא** [עיי' תוספות] **הנהו שטרי דנפקי מבי מר (רבה), וכתוב בהו הכי (וכתיב הכי בהנהו שטרי מכירה): 'פלגא דאית לי בארעא' - 'פלגא'; 'פלגא בארעא דאית לי' - 'ריבעא'** (כלומר: אותו שטר שהיה כתוב בראשו "איך פלוני אמר לנו הו עדים שאני מוכר לפלוני פלגא דאית לי בארעא" - היה מוכיח בסופו שפלגא היה מוכר לו, שכן היה כתוב "וקנה פלוני מן פלוני חצי השדה בכך וכך ממון", ואותו שכתוב בו "פלגא בארעא דאית לי" היה מפרש בסוף השטר שהקנה לזה חלקו רביע השדה). [עיי' תוספות ד"ה חזינא]

ואמר רבה: (ראובן שהיה לו שדה, ומכר מקצתו לשמעון לצד מערב, ומצד מזרח עכב לעצמו, ולא פירש כמה מכר וכמה שייר לעצמו, אלא כך כתב המצרים): **"מצר ארעא דמינה פלגא"** (שדה פלוני שאני מוכר לפלוני: מצד מערב לוי ומצד מזרח ארעא דמינה פלגא הקרקע עצמה שהיא שלי: שחלוקה ממנה זו שמכרתי הוא מצר מזרחי שלה) - **פלגא** (פלגא מכר לו, דהא קאמר דמינה פלגא, דמשמע: חלוקה לחצאין); **"מצר ארעא דמינה פסיקא"** (משמע: שדה הראויה לפסוק מקרקע אחרת) - [שדה הראוי ל] **תשעה קבין** (דהיינו לכל הפחות תשעה קבין כדתנן בפרק ראשון (לעיל יא): **אין חולקין את החצר כו'**, ולא את השדה עד שיהא בו ט' קבין לזה וט' קבין לזה; 'פסיקא' משמע: מחותך ממנה המועט מן המרובה).

אמר ליה אביי: **מאי שנא הכי ומאי שנא הכי?**

אישתיק .

סבור מינה [בבית המדרש שכוונתו של אביי] **אידי ואידי פלגא,**

(בבא בתרא סג, א)

ולא היא, דאמר רב יימר בר שלמיה: לדידי מפרשא לי מיניה דאביי: בין 'מצר ארעא דמינה פלגא', ובין 'מצר ארעא דמינה פסיקא': אי אמר ליה "אלין מצרנהא" - פלגא; לא אמר ליה "אלין מצרנהא" - תשעה קבין (מצר מזרח ארעא דמינה פלגא מצר מערב פלוני וכן הולך וחושב כל המצרים, והלכך האי "ואלין מצרנהא" - יתור לשון הוא לייפות כחו; ולקמן בשמעתין נמי חזינא יתור לשון טובא לייפות כח, והכי קאמר אביי לעיל: **מאי שנא הכי ומאי שנא הכי?** הלא אין חילוק בין פלגא לפסיקא, אלא זימנין אמרינן בתרוייהו פלגא? בין 'פלגא' בין 'פסיקא': היכא דאמר "ואלין מצרנהא", וזימנין "תשעה קבין" היכא דלא אמר "ואלין מצרנהא").

פשיטא (שכיב מרע או כל המחלק נכסיו על פיו, ש) **אמר: "יחלוק פלוני בנכסי" - פלגא** (פלגא שקיל); **"תנו חלק לפלוני בנכסי" - מאי** (מי אמרינן האי 'חלק' לשון חלוקה הוא, ופלגא קשקיל? או 'חלק הראוי ליתן' קאמר, ובדעת בית דין תלוי הדבר לשער בכמה הוי 'חלק' ראוי ליתן?)

ואף על גב דתניא בתוספתא (פרק ז) דהך בבא **'האומר: "תנו חלק לפלוני בנכסי" - יירש עם הבנים'** איכא למימר הכא מיידי כגון דלית ליה בני, ואף על גב דאית ליה יורשין בעלמא לא יהב דעתיה ליוורשין אחרים, ו'חלק' הראוי ליתן או חצי נכסין קאמר;

אי נמי הכא מיידי כגון דאמר **"תנו חלק לפלוני בני בנכסי"**, והשאר נתונים לפלוני;

אי נמי איכא למימר דלא הוה שמיע להו הך ברייתא, דאי הוה שמיע להו - הווי מייתי לה בבית המדרש;

ואיכא למימר: רבנן היא, דפליגי עליה דסומכוס;

אי נמי שמיעא להו ולא הוה סבירא להו, משום דפליג סומכוס עלה כדלקמן, וקיימא לן כסומכוס, דאמר **'ממון המוטל בספק - חולקין'** דסתם לן תנא כוונתיה בפרק 'שור שנגח' (ארבעה ובפרק שור שנגח) את הפרה' (בבא קמא דף מו.))?

אמר רבינא בר קיסי: תא שמע, דתניא: האומר: "תנו חלק לפלוני בבור" (של מים מכונסים) " (ואית דמוקמי לה בבור של יין, ולא נהירא): **סומכוס אומר: אין פחות מרביע** (סומכוס לטעמיה, דאמר בפרק 'שור שנגח את הפרה': **חצי נזק לפרה ורביע לולד**, ומוקמינן לה בגמרא אליבא דסומכוס, דאמר **'ממון המוטל בספק חולקין'** והכא מספקין ליה: אי פלגא קאמר או חלק בעלמא: משהו קאמר, כגון רביעית הלוג? הלכך אין לו למקבל מתנה מן הבור **פחות מרביע**, ושמא יותר: משום דאילו הוה מספקא לן בהאי נותן: אם נתן לו פלגא או לא, כלום היה לו ליטול מחצית של פלגא, דהיינו רביע הבור משום **'ממון המוטל בספק חולקין'**? דהא פלגא נמי מוטלת בספק אם יהבה ליה או לא? הלכך: יטול חציה של פלגא, דהיינו רביע; וכל שכן השתא דמספקא לן אי יהיב פלגא או רביעית הלוג, דלא יטול פחות מרביע);

"לחבית" (כלומר: אם אמר **"תנו חלק לפלוני בבור לחבית"**: כדי למלאות חבית, דהיינו להשקאת בהמותיו, ולא להשקות שדותיו) - **אין פחות משמינית** (אין פחות משמונה בבור, משום **דחצי הבור צריך לחבית**, וכי קאמר **'חלק'** - דלמא 'פלגא דחבית' קאמר, דהיינו רביע הבור, או 'משהו' קאמר; הלכך יש לו חצי רביע, דהיינו אחד משמונה; ובשיטה זו יש לפרש כולם);

"(תנו חלק לפלוני בבור לתקן מאכלו) לקדרה" - **אין פחות משנים עשר** (דהיינו רביע שיעור הראוי לקדירה, משום דלמא 'פלגא' קאמר, וממון המוטל בספק - חולקין);

"לטפוח" (כלי קטן לשחות בו בני אדם; (והאי שיעורא זוטא מכולהו)) - **אין פחות מששה עשר** (והלכך גבי **"תנו חלק לפלוני בנכסי"** יטול רביע: דלמא פלגא קאמר, או דלמא שוה פרוטה קאמר, וממון המוטל בספק - חולקין);

ואית דמפרשי כל הנך שיעורי לפי אומד הדעת: 'אין פחות מרביעי' דסתם נותן - דעתו לרביעי; 'אין פחות משמונה' דהכי הוי שיעור למלוי חבית להשקאת בהמות; וכן כולם; ולא נהירא לי. (ורבינו חננאל פירש דאזאז סומכוס לטעמיה, וכל הנך שיעורי דלקמן: "לחבית", "לקדירה", "לטפיח" - בקיאיין היו בשיעורין הללו כמה צריך לכל אחד, ופלגא דההוא שיעורא קמחייב סומכוס ליתן משום דמון המוטל בספק - חולקין).

[עיי' תוספות ד"ה אין פחות מרביעי, ורי"ף דף לד]

תנו רבנן: **בן לוי שמכר שדה לישראל, ואמר לו: "על מנת שמעשר ראשון שלי"** (אורחא דמילתא נקט, דדרך בן לוי המוכר שדות לישראל להתנות כך, משום דלא מחיל גביה משום האי תנאי מידי: דזה נהנה וזה אינו חסר, דבלאו הכי הוה יהיב האי לוקח להאי מעשר: או לו או לאחר, דהא אין לו בו אלא טובת הנאה; והוא הדין לישראל המוכר שדה לחבירו ואמר לו "על מנת שהמעשר שלי הוא ליתנו לכל מי שארצה", דהא השתא נמי יש לו בו טובת הנאה זו) - **מעשר ראשון שלו** (וכדמפרש לקמן: דכיון דאין אדם קונה דבר שלא בא לעולם - שיורי שייר מקום מעשר, הלכך מעשר ראשון שלו, ואפילו אם מכרה הלוקח לאחר: דזכותו של לוי אינו יכול למכור לאחר; והכי מוכח לקמן); **ואם אמר "לי ולבניי" - מת, יתן לבניו** (יתן לבניו אחריו; אבל אם לא פירש כן - אינו מוריש בדבר זה זכותו לבניו: דכיון דמשום יתור לשון הוא דאמרינן לקמן: דשייר מקום מעשר - די לנו אי אהני יתורא למאי שפירש, דהיינו לעצמו); **ואם אמר לו "כל זמן שהשדה זו בידך" - מכרה וחזר ולקחה - אין לו עליו כלום** (דמשמכרה לאחר - פקע ליה מקום המעשר ששייר לעצמו, וכשחזר ולקחה: 'מה מכר לו ראשון לשני? כל זכות שבאה לידי' דכי היכי דההוא לוקח שני זכה אפילו במקום מעשר - הוא הדין לזה הלוקח ראשון הבא מכחו).

[האם 'על מנת' זהו תנאי או שיעור? הרשב"א: זהו תנאי, כפי שאמר בתחילה: 'דרך בן לוי המוכר שדות לישראל להתנות כך'; אבל עיי' רא"ש סימן ז, שאם זה תנאי זה מתנה על מה שכתוב בתורה! ולכן הוא אומר שזהו שיעור; וכן אומר הרשב"א לאחר מכן: 'שיורי שייר מקום מעשר'; אבל אם שייר - מדוע אינו של בנו אם מת ולא אמר בשעת המקח "לי ולבניי"? אלא נראה שבכל זאת זהו גוף המקח: שמכר לו ושייר לו עשרית היבול שיקבל מאת הקונה, ויעשה את העשרית הזה מעשר על כל יבול השדה, והוא יישאר עם המעשר; אך אם מדובר בפירות - יפה שואלת הגמרא: **אמאי (מעשר ראשון שלו)? 'אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם'** ((כרבנן דרבי מאיר): "מעשר זה" עדיין עתיד ליזרע התבואה שיצאה ממנו, אף ליחרש השדה תחלה)?

כיון דאמר ליה "על מנת שמעשר ראשון שלי" - שיורי שייריה למקום מעשר (כלומר: כיון דעל תנאי מכר, רוצה הוא שיתקיים התנאי: דאין אדם מתנה על חנם, ולדעת כן מכר: שיקנה המעשר, והלכך שייר בידו קרקע הראוי לגדל בה המעשר, וכמי שאמר לו "שדה שלי אני מוכר לך לאריסות על מנת שתטול תשעה חלקים ואני אטול חלק עשירי". ויש ספרים דגרסי' בהו בהדיא: כיון דאמר ליה "על מנת שמעשר ראשון שלי כו'; ואית דמפרשים דייתור לשון ד'על מנת' קא דייק, וכדאמרינן בעלמא (קדושין ח.): 'כל האומר על מנת - כאומר מעכשיו דמי'; ואי אפשר להעמיד שיטת שמועה זו כן.

ובפרק 'מי שמת' (לקמן דף קמח.) אמרינן דאם מכר דקל, ואמר לו "חוף מפירותיו" - דשייר מקום פירותיו, והכי נמי אם אמר "חוף מן המעשר" - שייר מקום מעשר; הלכך: לאו בלשון ד'על מנת' תליא מילתא, אלא כיון דמתני, והתנאי אינו מועיל אלא על ידי שיעור - אמרינן דשייר מקום).

[ושוב: אם שייר מקום מדוע אין בניו יורשים גם ללא אמירת "לי ולבניי"? והאם לא ניתן לתרץ: 'אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם' הוא כלל בקניית דבר עתידי שאינו בעולם; בענייננו: מי הוא המקנה דבר שלא בא לעולם? המוכר הרי אינו מקנה, אלא משייר לו! והקונה אינו מקנה דבר שלא בא לעולם, אלא נמנע מלקנות, וכן לשון הבריתא: 'מעשר ראשון שלו' (של המוכר) 'בלי הקנאה נוספת! וכן: כל הסבה שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם היא משום חוסר בגמירות דעת, ובענין של שיעור מעשר ראשון אין מניעה של חוסר גמירות דעת] **אמר ריש לקיש: זאת אומרת** (בריתא זו, דאשמעינן דכל תנאי שאינו לא מעלה ולא מוריד אלא אם כן שייר, אמרינן 'שיורי שייר מקום לעצמו פורתא מינה' - שמעינן): **המוכר בית לחבירו ואמר לו "על מנת שדיוטא העליונה שלי" - דיוטא העליונה שלו** (ג) שיש לו מעקה גבוה עשרה, דאמרינן במתניתין דאינו מכור עם הבית, ותנאי זה אינו מועיל: דבלאו הכי נמי הרי הוא של מוכר, כדקתני במתניתין 'ולא את הגג כו', ולא היה צריך להתנות; הלכך דיוטא העליונה שלו: להוצאת זיזין כנגד רשותו של לוקח, כדמפרש ואזיל; הוא הדין אם אמר לו "חוף מדיוטא העליונה": דשייר מקום בחצר להוצאת זיזין ואליבא דרב זביד, כדאמרינן בפרק 'מי שמת'.

(בבא בתרא סג, ב)

למאי הלכתא (אמר ריש לקיש דאהני תנאיה למיהוי דיוטא עליונה שלו? בלאו הכי הוא שלו, דהמוכר הבית לא מכר דיוטא העליונה)?

¹ וצריך לומר שיש ברירה, שהרי באותה שבולת יכול להיות גרעין אחד מעשר והשאר חולין!

רב זביד אמר: שאם רצה (מוכר) להוציא בה זיזין (להוציא זיזין מדיוטא עליונה כנגד חצר של לוקח שמכר לו זה הבית והחצר) – **מוציא** (דלהכי אהני תנאיה, והכי אמר ליה "על מנת שתהא דיוטא העליונה שלי לגמרי לעשות בה חפצי, אף להוציא ממנה זיזין, כמתחילה קודם שמכרתי לך הבית והחצר", דשייר בתנאי מקום בחצר כמו ששייר למעלה בשדה מקום מעשר: דכל תנאי דלא מהני מאי דקאמר אהני מיהא לשייר מקום; והיינו 'זאת אומרת' דקאמר ריש לקיש; ודוקא הוא, אבל בנו - אין לו רשות להוציא זיזין, עד שיפרש "לי ולבניי", כדאמר לעיל גבי מעשר: דכל מילתא דדייקין מיתורא - די לנו אי אהני יתורא לעצמו, כמו שפירש "על מנת שמעשר ראשון שלי", הכי נמי אמרינן "על מנת שהדיוטא העליונה שלי", אבל לבניו לא מהני תנאי המיותר).

רב פפא אמר: (כולי האי לא אהני תנאי: לשייר מקום ממה שמכר, אלא להכי אהני תנאי המיותר): **שאם רצה לבנות עלייה על גבה** (שאם רוצה לבנות דיוטא זו אם תפול על גביו של הבית) – **בונה** (והכי הוה מסיק לקמן: דאי נפלה - הדר בני לה; דאי הוה שתק ומכר הבית סתם - היתה הדיוטא העליונה שלו כל ימי שיתקיים, אבל אם תפול - לא יחזור ויבנה על גבי בית של זה, דלהך דיוטא הוא דאשתעבד לו בית, אבל לדיוטא אחרת - לא משתעבד, עד דאמר ליה בהדיא יתור לשון, כדאמרינן נמי בפרק 'הבית והעלייה' (בבא מציעא דף קטז:): אי דאמר ליה "עלייה זו" ונפלה - אזלא לה, ואי דאמר ליה סתם - בעי למיגר ליה אחרינא; ומסקנא: לא צריכא דאמר ליה "עלייה שעל גבי בית זה אני משכיר לך", דהא שעבד בית לעלייה; אבל בלא יתור, מכי נפלה - אזלא לה, ולא יבנה אחרת, והכי קאמר: "על מנת שהדיוטא העליונה שלי לעולמים ואף אם תפול אחזור ואבנה"; והא דתנן (בבא מציעא דף קיז.) 'הבית והעלייה של שנים שנפלו וכו' **אם אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות כו' התם –** בדחלקו: זה נטל בית זה נטל עלייה, ודאיתנו בהדדי להשתעבד בית לעלייה כל הימים; ואפילו לא אתנו: מסתמא על מנת כן חלקו; ולרב זביד אהני תנאה להוצאת זיזין, ולא להדר בני לה: הוצאת זיזין מסיק אדעתיה, שהרי צריך לו מיד, אבל להדר בני לה אם תפול - לא מסיק אדעתיה לעתים רחוקות).

בשלמא לרב זביד (דאוקי יתורא דתנאי להוצאת זיזין, דהיינו שיור מקום בחצר דומיא דשיור מקום בשדה), **היינו דקתני** (במילתיה דריש לקיש) **'זאת אומרת'** (שהוצרך ריש לקיש ללמוד מן הברייתא דליהני יתורא לשיור מקום, דמסברא לא הוה אמרינן דמשייר איניש לעצמו ממה שמוכר ואף על גב דקאמר יתורא), **אלא לרב פפא - מאי 'זאת אומרת'** (למה לו לריש לקיש לומר 'זאת אומרת' לאשמועינן דאהני יתור לחזור ולבנות הדיוטא אם תפול? בלא הברייתא נמי הוה ידעינן דאהני יתור תנאי שאינו צריך לטפויי מילתא: או הא דרב פפא או שום דבר בעולם, כדאמרינן במתניתין (לקמן סד.) 'מודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו "חוץ מאלו" שאין צריך ליקח לו דרך' מהתם שמעינן דכל תנאי בלא צורך - לטפויי מילתא קאתי, ומברייתא לא שמעינן ליה טפי ממתניתין! ולעיל נמי אמרינן: אי אמר ליה "אלין מצרנה קני פלגא", והכי הוה ליה למימר: אמר ריש לקיש: המוכר בית לחבירו ואמר לו "על מנת "כו') ? **קשיא**.

אמר רב דימי מנהרדעא: האי מאן דמזבין ליה ביתא לחבריה (ומכר לו גם את הבור ואת הדות, וצריך לו לכתוב בשטר המכירה כו'), **אף על גב דכתב ליה** (בשטר) **"עומקא ורומא** (עומקו ורומו של בית אני מוכר לך) – (לא קנה בור ודות, כדמפרש ואזיל): **צריך למכתב ליה "קני לך מתהום ארעא ועד רום רקיעא"; מאי טעמא? דעומקא ורומא - בסתמא לא קני** (עד דמפרש: 'עומקא ורומא', והלכך לא אהני 'עומקא ורומא' למהוי יתור לשון למקני בור ודות: דלגופה איצטריך): **אהני "עומקא ורומא" למיקנא עומקא ורומא, ואהני "מתהום ארעא ועד רום רקיעא" למיקנא בור ודות ומחילות** (דלא אהני מה שכתב "עומקא ורומא" אלא למיקני עומקו של בית, כגון גוף הקרקע עצמו: לחפור תחת קרקעית הבית אם ירצה, שאם לא כתב - לא הוי קני ליה מסתמא, אלא הרי הוא של מוכר לחפור בורות שיחין ומערות מתחת קרקעית הבית, אלא שלא יזיק לבעל הבית; וגם אהני ליה למיקני רומא: כגון גג שיש לו מעקה שהוא גבוה עשרה, שאינו מכור מסתמא עם הבית, כדקתני מתניתין; וגם לקנות כל האויר עד לרקיע, שאם ירצה לבנות – בונה, דמסתמא לא הוי קני ליה לוקח, אלא הרי הוא של מוכר להוצאת זיזין או לבנות באויר, וכגון שלא לכבד על ביתו של לוקח, אבל למיקנא לא קני [הב"ח] בור ודות, שאין תשמישן שוה לבית, והלכך אינו בכלל עומקו ורומו של בית, ולא קני ליה עד דכתב ליה 'מארעית תהומא' - משולי התהום - 'עד לרקיע'; ואהני האי 'מארעית תהומא' למיקני בור ודות ומחילות, והאי 'עד רום רקיע' לא מהני ליה מידי: דמשכתב לו 'עומקא ורומא' קני עד רום רקיע, ולא איצטריך כלל, אלא סוף דיבור הוא: דלא מצי אמר 'מארעית תהומא עד שיפולי ביתא', דמשמע דלא זבין ליה משיפולי הבית ולמעלה כלום).

לימא מסייע ליה [משנה בדף סד,א]: **'ולא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו 'עומקא ורומא'** (אבור ודות קאי; אבל אגג שיש לו מעקה גבוה עשרה - לא קאי, דאז ודאי אי כתב ליה 'עומקא ורומא' קני ליה, כדמוכח לקמיה) **ואי סלקא דעתך בסתמא** (אף על פי שלא כתב עומקא ורומא) **קני עומקא ורומא** (אם כן 'עומקא ורומא' שכתב מיותר הוא) – **ליהני עומקא ורומא למיקנא בור ודות ומחילות** (אלא לאו שמע מינה 'עומקא ורומא' לגופיה איצטריך: למיקני עומקא ורומא, וליכא יתור לשון למיקני בור ודות עד דכתב ליה 'מארעית תהומא עד רום רקיע', כרב דימי) ! ?

(ומשני): **דלא כתב ליה** ('עומקא ורומא'; הלכך לא קנה בור ודות, אבל אי כתב ליה – קני, ואף על גב דלא כתב 'מארעית תהומא', ודלא כרב דימי).

והא 'אף על פי שכתב לו 'עומקא ורומא' (הרי הוא כמי שכתב לו כדי לקנות עומקא ורומא) **קתני ?** (אבל למיקני בור ודות ומחילות כו' צריך לכתבו בפירוש, להיות לו יתור לשון למיקני בור ודות, דהא לגופיה לא צריך, דמסתמא קני עומקא ורומא) ?

הכי קאמר (והכי משמע מתניתין [משנה בדף טז, א]): (לא את הבור ולא את הדות): אף על פי שלא כתב לו - כמי שכתב דמי למיקנא עומקא ורומא; למיקנא בור ודות ומחילות: אי כתב ליה 'עומקא ורומא' - קני, ואי לא כתב - לא קני (אף על פי שכתב בשטר ונתרצה לו בשטר מכירה זו 'עומקא ורומא', שהרי כתב לו 'בית זה אני מוכר לך', ועומקא ורומא - בכלל 'בית' הוא - אפילו הכי לא קנה בור ודות, דלאו בכלל 'בית' הוא כעומקא ורומא).

תא שמע (סייעתא היא): 'ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים' (והך רישא - בדלא כתב לו 'עומקא ורומא' מיירי, דהא לא קתני בה 'אף על פי שכתב לו עומקא ורומא' אלא בסתמא מיירי, ואפילו ומשום [הב"ח] הכי לא קנה גג שיש לו מעקה גבוה עשרה, דהיינו בכלל רומא, כדסלקא דעתך השתא) -

(בבא בתרא סד, א)

ואי סלקא דעתך בסתמא קני עומקא ורומא (כדקפרכת לעיל), כי גבוה עשרה טפחים מאי הוי (אמאי לא קנה? אלא לאו שמע מינה דרומא מסתמא לא קני: לא גג גבוה עשרה ולא אויר מעשרה ואילך? והוא הדין דלא קני עומקא מסתמא כלל, כרב דימי)? (ומיהו גג שאין לו מעקה גבוה עשרה קני מסתמא להשתמש על הגג, דאין זה בכלל רום אלא בכלל גוף הבית ממש, כעליית הבית).

(ומדחינן): כיון דגבוה עשרה טפחים - חשיב (גבוה עשרה חשיב בית בפני עצמו, ולא מיבטיל לגבי בית בסתמא, עד דמפרש 'עומקא ורומא'; אבל אויר הגג עד לרקיע, דהיינו 'רומא', והוא הדין לעומקא - קני מסתמא). [עיין תוספות ד"ה ואי סלקא דעתך לגישה אחרת].

אמר ליה רבינא לרב אשי: תא שמע, דאמר ריש לקיש: 'זאת אומרת: המוכר בית לחבירו ואמר לו "על מנת שדיוטא העליונה שלי" - דיוטא העליונה שלו', ואמרינן: למאי הלכתא? רב זביד אמר: שאם רצה להוציא בה זיזין - מוציא; רב פפא אמר: שאם רצה לבנות עליה על גבה - בונה; ואי סלקא דעתא בסתמא לא קני - למה לי 'על מנת'? (מדבר פפא מקשי: אי אמרת בשלמא דמסתמא קני לוקח עומקא ורומא, היינו דאחרי תנאה ד'על מנת', שהוא מיותר, לכדבר פפא: שאם רצה מוכר לבנות על גבי הדיוטא ולהגביה בניינן אחרים ברומו של בית - בונה; דאי לא אתני - הוה קני ליה לוקח לרומא שעל גבי הדיוטא מסתמא, דרומו של בית קונה בכל מקום מסתמא, ואפילו היכא דאיכא דיוטא העליונה שהיא של מוכר; אלא אי סלקא דעתא דמסתמא לא קני לוקח רומא, אלא של מוכר הוא - למה לי 'על מנת'? מאי אהני תנאי המיותר? בלא תנאיה נמי הוה קני מוכר לדיוטא העליונה ולרומו של בית, ואם היה רוצה לבנות - בונה! וקסלקא דעתיה דהאי מקשה דהכי איתיה לפירושה דמילתיה דרב פפא כדפרישית לה).

אהני ליה 'על מנת': דאי נפיל - הדר בני לה. (ה"ג בפירוש רבינו חננאל: דאי נפלה הדר בני לה: לעולם מסתמא לא קני לוקח רומא, ודקאמרת 'ייתור תנאה למה לי?' - להכי אהני: דאי נפלה דיוטא - הדר בני לה, וכדפרישית לעיל: דרב פפא לאו בבנין על גבי דיוטא איירי, אלא בבנין דיוטא עצמה אם תפול; כן נראה שיטת שמועה זאת בעיני; ויש שיטות אחרות, ואין בהן ממש).

משנה:

לא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו 'עומקא ורומא'² (כדאוקמה רב דימי בגמרא לעיל: ד'עומקא ורומא' בסתמא לא קני, ואהני עומקא ורומא למיקני עומקא ורומא ולא למיקני בור ודות, שתשמישן חלוק מן הבית: שאינו עשוי אלא לשאוב ממנו מים).

וצריך (המוכר) ליקח לו (מן הלוקח) דרך (לילך לבור ודות שלו: דמוכר - בעין יפה מוכר) - דברי רבי עקיבא;

[הרש"ש: לעד"נ דדוקא דרך שהוא רוחב ארבע אמות (לקמן צט, ב במשנה) - הוא דל"ל, אבל שביל, שהוא כי היכא דשקיל כרעא (שם ק, א) - אית ליה, דאין סברה כלל דיהיה כ"כ עינו יפה שלא ישייר לו מקום להגיע לשם עד שיצטרך לחזור ולקנות ממנו; ועיין לעיל (ז, א) תד"ה א"ל; וכ"מ לי מדברי התוס' לקמן (פ"ב, ב) ד"ה מדברי, דאל"כ מי יחלוק על זה דיותר מצטרך לו דרך ממלא אורה וסלו; והגמרא שפיר קרי ליה 'פריחה באויר' לקמן ע"ד העברה, כמו 'עומדין צופין' (אבות פ"ה מ"ה).]

וחכמים אומרים: אינו צריך ליקח לו דרך (ורבנן סבירא להו דמוכר בעין יפה)

מוכר, ושייר דרך לעצמו ממה שמכר. ומודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו "חוץ מאלו (חוץ מבור ודות)" (ותנאי שלא לצורך הוא: שהרי אינן בכלל בית! אלא לספויי מילתא קאתי, ושייר לו דרך) - שאין צריך ליקח

² בארמית בלשון המשנה! נראה שלשון השטרות היה בארמית, אך לשון הלימוד היה בעברית!

דרך (ולרבנן לא אתא לטפויי כלל, דבלאו הכי שייר לעצמו דרך, ולרווחא דמילתא אמר כן: שלא יאמר הלוקח "כל הבית מכרת לי, ולא עכבת דרך"; שאין כל מוכרין בקיאיין בדינין, והלכך פירש כל כך).

מכרן (לבור ודות) **לאחר** (והבית עיכב לעצמו): **רבי עקיבא אומר: אינו צריך** (הלוקח) **ליקח לו דרך** (לבור ודות שקנה, דמוכר - בעין יפה מכר לו), **וחכמים אומרים: צריך ליקח לו דרך**.

גמרא:

יתיב רבינא וקא קשיא ליה: היינו 'בור' היינו 'דות' (איזהו 'בור' ואיזהו 'דות' והלא אין היכר בין זה לזה, ששניהן עמוקין בקרקע, ויש בהן מים מכוונסין, ולמה לי למיתני תרתי) ! ?

אמר ליה רבא תוספאה לרבינא: תא שמע דתניא: אחד הבור ואחד הדות בקרקע, אלא שהבור בחפירה (בקרקע קשה שמחזיק מים בלא בנין), **והדות בבנין** (חופרין בור בעפר תיחות, ובניין לו כותל אבנים, ומקרי 'דות'; והלכך: אי תנא 'בור', הוה אמינא: הני מילי בור, שהוא בחפירה, אבל דות - שהוא בבנין, כעין הבית - הרי הוא בכלל 'בית'! ואי תנא 'דות' משום דבנין בפני עצמו הוא, וחשיב, אבל בור לא חשיב, וליבטל גבי בית - צריכא).

יתיב רב אשי וקא קשיא ליה: היינו 'בור' היינו 'דות' ?
אמר ליה מר קשישא כריה דרב חסדא לרב אשי: תא שמע דתניא: אחד הבור ואחד הדות בקרקע אלא שהבור בחפירה והדות בבנין.

וצריך ליקח לו דרך - דברי רבי עקיבא; וחכמים אומרים: אינו צריך וכו' :
מאי לאו בהא קא מפלגי:

(בבא בתרא סד, ב)

דברי עקיבא סבר (בכל דיני מכירות שבעולם): **מוכר בעין יפה מוכר, ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר, ודקאמר נמי בעלמא: רבי עקיבא לטעמיה, דאמר מוכר בעין יפה מוכר** (כלומר: מדמוקמינן בעלמא שאר דיני מכירה דתלו טעמייהו בעין יפה ובעין רעה אליבא דרבי עקיבא ורבנן, כגון בפרק 'חזקת הבתים' (לעיל דף לז:), דאמרן: **מכר אילנות ושייר קרקע לפניו - פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן**, דלרבי עקיבא יש לו קרקע לבעל האילן שאם ימות האילן יטע אחר במקומו, ולרבנן אין לו) **מהכא** (ממתניתין הוא דדייקינן לה) ?
ממאי ? דלמא (דכולי עלמא התם בעין יפה מוכר, ויש לו קרקע, אי נמי בעין רעה ואין לו; והכא - בהא פליגי): **רבי עקיבא סבר: אין אדם רוצה שיתן מעותיו וידרסוהו אחרים** (דדבי עקיבא סבר אין לוקח רוצה שיתן דמים למוכר וידרוס על גבי ביתו לילך לבורו ולדותו, ומוכר נמי יודע הוא שלדעת כן קונה הלוקח: שלא ידרוס מוכר על גבי ביתו, והיה לו למוכר לשייר דרך לעצמו בפירושו, והלכך צריך ליקח לו דרך; אבל גבי מכר אילנות ושייר קרקע - אימא מודי רבי עקיבא דמוכר בעין רעה מוכר, ואין לו קרקע לבעל האילן - דהיינו לוקח - דליכא הכא גבי לוקח טענת 'ידרסוהו אחרים', דלא דריס מוכר על גבי אילנות של לוקח), **ורבנן סברי: (לדריסה לא חייש לוקח, דאין כאן חסרון ממון; אבל מוכר יש לו טענה): אין אדם רוצה שיטול מעות ויפרח באויר** (דאינו רוצה שיקבל דמי ביתו מן הלוקח על מנת שיצטרך לפרוח באויר אל בורו ודותו שמעכב לעצמו! והלכך ודאי לא מכר דרך בורו, ולא הוצרך לפרש שהוא מעכב גם את הדרך של בורו: דמה הנאה יש לו בבור בלא דרך? ויד בעל השטר על התחתונה; אבל גבי מכר אילנות ושייר קרקע - מודו רבנן דבעין יפה מכר, דלית ליה למוכר השתא טענת 'פריחת אויר', ואינו נפסד מקרקע שהוא משייר לעצמו כלום על ידי אילן) ?

ואלא מסיפא (דהך בבא, דקתני): **'מכרן** (לבור ודות) **לאחר** (והבית עכב לעצמו): **רבי עקיבא אומר: אינו צריך** (הלוקח) **ליקח לו דרך** (דבעין יפה מכר לו, כדמפרש לקמיה: דהשתא ליכא לפרושי טעמא דרבי עקיבא כדלעיל 'אין אדם רוצה שיתן מעותיו וידרסוהו אחרים', וליכא הכא שום טענה ללוקח אלא זאת: דאין רוצה שיתן מעותיו ויפרח באויר, ולהאי טעמא לא חייש רבי עקיבא לעיל; הלכך: טעמיה הכא - משום עין יפה הוא), **וחכמים אומרים: צריך** (צריך ללוקח ליקח לו דרך מן המוכר, דבעין רעה מוכר; דליכא הכא לפרושי טעמייהו דרבנן כדלעיל: דאין אדם רוצה שיטול מעותיו ויפרח באויר, ואין למוכר אלא טענת דריסת ביתו לחוד, ולהאי טענה לא חיישי רבנן לעיל; הלכך משום עין רעה הוא ולא גרסינן הכא 'הא תו למה לי': דהא לפום ריהטא משמע שהחליפו בכאן טעמייהו: דרבי עקיבא אית ליה פריחת אויר, ורבנן אית להו טענת דריסה, וקשיא רישא לסיפא; אלא הכי גרסינן: 'מאי לאו בהא קמיפלגי: דרבי עקיבא סבר מוכר בעין יפה מוכר כו', דאי בתר טעמייהו דלעיל אזלי - איפכא הוה להו למימר: הכא לרבי עקיבא צריך ליקח משום טענת דריסה דמצי למיטען מוכר, ולרבנן אינו צריך, משום טענת פריחת אויר דמצי טעין לוקח);

(ו) **דלמא בהאי פליגי: דרבי עקיבא סבר בתר דעתא דלוקח אזלינן, ורבנן סברי בתר דעתא דמוכר אזלינן** (כלומר: בין רבנן בין רבי עקיבא חשיבי להו שתי טענות: דריסה ופריחת אויר, דבתרוייהו אדם מקפיד; אלא דרבי עקיבא מייפה כח לוקח בכל מקום שיש לו טענה כנגד המוכר, ואזיל בתר דעתא דלוקח משום דלא שדי איניש זווי בכדי, והיה יודע המוכר שכוונת הלוקח לקנות דבר שלם, שלא יהא נפסד במקחו כלום, דאין אדם משליך מעותיו לאבוד; הלכך: יד לוקח על

העליונה, ולא חיישינן לסענת מוכר נגדו כלל; ורבנן אזיל בתר דעת דמוכר, דיד בעל השטר על התחתונה; אבל גבי מכר אילנות ושייר קרקע - דליכא לא למוכר ולא ללוקח טענת דריסה ופריחת אויר - אימא תרויהו מודו או עין יפה או עין רעה)?

ו א ל א מ ה א : (מתניתין היא [משנה ט] (לקמן דף עא.); וקתני רישא [משנה ח] 'המוכר השדה מכר האבנים כו'; אבל לא מכר האבנים שאינם לצרכה) 'לא את הבור (בבור שבתוך השדה מיירי, שהיו עושין בתוך השדה בור להשקותו) ולא את הגת (שבשדה) ולא את השובך, בין חרבין (שאינן מים בבור ואין כרמים סמוך לגת ולא יונים בשובך), בין ישובין (מיושבים; ואית דגרסי 'יושבים'; כל הנך אינן בכלל 'שדה'); וצריך ליקח לו דרך - דברי רבי עקיבא, וחכמים אומרים: אינו צריך'; הא תו למה לי (אי לאשמועינן טעם דרבי עקיבא: דאין לוקח רוצה שיתן מעותיו וידרסוהו אחרים, וטעמייהו דרבנן דאין מוכר רוצה שיטול מעותיו ויפרח באויר - הא מרישא, דקתני 'לא את הבור ולא את הדות וצריך ליקח כו' שמעינן לה)? א ל א ל א הא קא משמע לן (אלא ודאי משנה יתירה היא, לאשמועינן): דרבי עקיבא סבר מוכר בעין יפה מוכר ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר (דאפילו בשאר דינין: דליכא הנך טעמי - מייפה רבי עקיבא כח לוקח משום דמוכר בעין יפה מוכר, ורבנן מייפין כח מוכר משום דמוכר בעין רעה מוכר)!

ו ד ל מ א (טעמייהו דרבי עקיבא ורבנן הכא - כדלעיל; ודקאמרת 'הא תו למה לי' - איכא למימר (ד)אשמועינן (לעיל) 'בית' (כלומר: פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן, וטעמייהו גבי מכירת בית), (והשתא) וקא משמע לן 'שדה', וצריכא (לאפלוגי בתרתי): דאי אשמועינן 'בית' (ולא אשמועינן 'שדה') - (הוה אמינא התם הוא דאמר רבי עקיבא 'צריך ליקח לו דרך' מן הלוקח): משום דבעי צניעותא (משום טענת דריסה משום צניעות, כלומר: דהתם ודאי יש לו טענת דריסה, משום דאדם עושה בתוך ביתו מילי דצניעותא, ואינו רוצה שידרסוהו אחרים), אבל (גבי) 'שדה' - אימא לא (מודי להו דרבנן דאין צריך למוכר ליקח לו דרך, דלא מפסיד לוקח מידי בדריסתו של זה בשדהו, דהא ליכא צניעותא בשדה: שאינו עשוי אלא לחרישה חריעה! הלכך איצטריך למיתני 'שדה': לאשמועינן דבשדה נמי פליג רבי עקיבא)! ואי אשמועינן 'שדה' - משום דקשי ליה דוושא (הלכך יש לו גם בכאן ללוקח טענת דריסה), אבל 'בית' אימא לא (פליג רבי עקיבא)? (קא משמע לן דבבית נמי מזקא ליה דריסתו, משום צניעותא; ולרבנן נמי איכא למימר כי האי גוונא: אי אשמועינן 'בית' - משום דליכא דוושא, ואין לו טענה ללוקח, הלכך אזלי בתר טענת מוכר; אבל בשדה - דאיכא דוושא - אימא מודו ליה לרבי עקיבא! ואי אשמועינן 'שדה' - משום דליכא צניעות, אבל 'בית' - דאיכא צניעות - אימא מודו ליה לרבי עקיבא? צריכא)!

א ל א מ ס י פ א (ד'המוכר את השדה'): 'מכרן לאחר (בור וגת ושובך, והשדה עכב לעצמו): רבי עקיבא אומר: אינו צריך ליקח לו דרך; וחכמים אומרים: צריך' - הא תו למה לי (לאשמועינן דאזיל רבי עקיבא בתר דעתא דלוקח, ורבנן אזלי בתר דעתא דמוכר אפילו היכא דמשתנין הטעמים למפרע)? ה י י נ ו הך (דקתני בסיפא דרישא דמתניתין 'מכרן (לבור ודות) לאחר' דמהתם שמעינן דאזיל רבי עקיבא בתר דעתא דלוקח ורבנן אזלי בתר דעתא דמוכר; ומדאשמועינן גבי בית - הוא הדין גבי שדה, דהא מרישא דהך סיפא - דהיינו 'לא מכר לא את הבור ולא את הגת' - מינה שמעינן דכי היכי דפליגי גבי בית - פליגי נמי גבי שדה: דכל טעמי בית: 'דריסה' ו'פריחה' - איכא למימר נמי גבי שדה; וכיון דאשמועינן דהכא נמי גבי שדה אית להו הנך טעמי דלעיל - הוא הדין נמי גבי הך סיפא, ד'מכרן לאחר': שמשתנין הטעמים איפכא, כדלעיל גבי 'מכרן לבור ודות' אזיל נמי רבי עקיבא בתר דעתא דלוקח, ורבנן בתר דעתא דמוכר)! ? א ל א ל א ו ה א ק א משמע לן (הך משנה יתירה דקתני לאשמועינן דאפילו בשאר מקומות דליכא הנך טעמים): דרבי עקיבא סבר: מוכר בעין יפה מוכר ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר (מייפה רבי עקיבא כח לוקח משום עין יפה, ורבנן מייפין כח מוכר משום עין רעה);

והא ליכא למימר דלרבנן אצטריך למתני הך סיפא לאשמועינן דאית להו לרבנן דגבי שדה נמי חשיב להו טענת מוכר משום טענת דוושא, דמרישא: דקתני 'המוכר את השדה לא מכר את הבור' לא שמעינן להו לרבנן גבי שדה טענת דריסה אלא טענת פריחת אויר, אבל לרבי עקיבא הוא דשמעינן ליה דקשי דוושא לשדה, והשתא קא משמע לן דלרבנן נמי אית להו הך סברא, ואי לא תנייה הך סיפא הוה אמרינן דמודו ליה רבנן לרבי עקיבא דאין צריך ליקח לו דרך, דלא חיישינן לסענת דריסה דקטעינן מוכר - ליכא למימר הכי: דכיון דמרישא דהך סיפא שמעינן לרבי עקיבא דקשי דוושא לשדה - בהך סברא נמי מודו רבנן, דהא לא פליגי בכל הנך בבי אדרבי עקיבא, אלא דאיהו אזיל בתר דעתא דלוקח ואינהו אזלי בתר דעת המוכר)?

שמע מינה (ותו לא מיד).

איתמר: רב הונא אמר רב:

(בבא בתרא סה, א)

הלכה כדברי חכמים (דמוכר בעין רעה מוכר); ורב ירמיה בר אבא אמר שמואל: **הלכה כרבי עקיבא** (דבעין יפה מוכר (לקמן עא.); והכי היא מסקנא: כרבי עקיבא, דאמר ליה רב הונא לרב נחמן: הלכתא כוותייהו, דמקרביתו לבבא דריש גלותא דשכיחי דייני). אמר ליה רב ירמיה בר אבא לרב הונא: "והא זמנין סגיאיין אמריה קמיה דרב 'הלכתא כרבי עקיבא' ולא אמר לי ולא מידי"? אמר ליה: "היכי תנייה?"

אמר ליה: איפכא תנינא (לרבי עקיבא בעין רעה, ולרבנן בעין יפה! וגמרא הוא דקמפרש דאיפכא הוה תני רב ירמיה, ומיהו איהו - לא אמר לרב הונא לשון זה 'איפכא תנינא' שאם היה יודע שאין רב הונא שונה כמותו - לא היה לו לתמוה, דהיינו הך: דבין לרב הונא בין לרב ירמיה הלכתא דבעין רעה מוכר) ! **משום הכי לא אמר לך ולא מידי** (דהא את נמי הוה פסקת הלכתא דבעין רעה מוכר) ! [מדוע מספרת לנו הגמרא על שיבוש אחד בלימוד? אולי כדי להראות לנו כיצד נוצרות טעויות, וללמדנו כיצד למנוע טעויות: שלא לומר "הלכה כרבי פלוני" אלא לומר את הדין!]

אמר ליה רבינא לרב אשי: לימא אזדו לטעמייהו (דלרב בעין רעה [כחכמים] ולשמואל בעין יפה [כרבי עקיבא]), **דאמר רב נחמן אמר שמואל: 'האחין שחלקו** (שניהם מוכרין זה לזה): (אם חלקו שני שדות אחד נטל חיצון ואחד נטל פנימי ואין הפנימי יכול ליכנס לשדהו) אלא דרך חיצון בדרך שהיה אביו נכנס) **אין להן לא דרך זה על זה** (אין לו לפנימי דרך על חיצון, משום דמוכר בעין יפה מוכר, ולא שייך דרך לעצמו; וכיון שמכר לו לאחיו חלקו שבמחיצות - בעין יפה מכר לו כל השדה והדרך, ולא שייך לעצמו במכירה זו כלום; והיינו שמואל לטעמיה: דפסק כרבי עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר, דלגבי פנימי שייך למימר עין יפה: דאף על פי שצריך לפרוץ באויר - לא שייך לעצמו את הדרך; אבל גבי חיצון - לא שייך עין רעה במה שאינו נותן לו את הדרך, שהרי אינו מוכר בשדה זו החיצון אלא לוקח, ובלוקח - לא שייך עין יפה; אבל בשדה הפנימי - הוי הוא מוכר שמכר לאחיו חלקו, ובהווא שמכר - לא שייך לעצמו כלום, וליכא עין רעה גביה כלל), **ולא סולמות זה על זה, ולא חלונות** (כבר מפורשת בפרק ראשון) **זה על זה** (ואם רצה לבנות בחצירו כנגד חלון אחיו - בונה), **ולא אמת המים זה על זה; והזהרו בהן, שהלכות קבועות** (כלומר שהלכה כן) **הן** [##נראה לי שמואל מפרט רת הכתוב במשנה פ"ד מ"ט, בדף ע"א, א: האחין שחלקו - זכו בשדה זכו בכולה]; **ורב אמר: יש להן** (דמוכר בעין רעה מוכר, ומשייך לעצמו במה שמכר לאחיו דבר הצריך לו, כגון: דרך ואורה) ? **צריכא** (ורב אשי הוא דקמהדר הכי לרבינא דלא אזדו לטעמייהו לגמרי, ואין ללמוד מחלוקת מחבירתה; ומיהו דרך גמרא הוא לומר 'ואזדו לטעמייהו' 'וצריכא', אבל הכא - אמוראי הוא דאיררו בה בהדיא, ואמרו 'לימא אזדו לטעמייהו'; הלכך הוצרך לומר בלשון תירוץ 'צריכא'): **דאי אשמועינן בההיא** (דאחין שחלקו) - **בההיא קאמר רב** (דיש להן דרך), **משום דאמר ליה** (דאמרי אחין) **"בעינא למידר ביה** (נידור בה) **כי היכי דדרו ביה אבהתי** (וכמו שהיה לאבא דרך בהן גם לי שעל מנת כן חלקתי); **תדע** (דטענא מעלייתא היא גבי חלוקת יורשין), **דכתיב** (תהלים מה'יז) **תחת אבותיך יהיו בניך** [תשיתמו לשרים בכל הארץ]; **אבל בהא** (דלרבי עקיבא ורבנן) - **אימא מודי ליה** (רב) **לשמואל** (דמוכר בעין יפה מוכר); **ואי איתמר בהא** - **בהך קאמר שמואל, אבל בהא** - **אימא מודי ליה לרב** - **צריכא**. **אמר ליה רב נחמן לרב הונא: הלכתא כוותין** (שמואל ורב נחמן תלמידו היה) ? **או הלכתא כוותיכו?** **אמר ליה: הלכתא כוותיכו, דמקרביתו לבבא דריש גלותא דשכיחי** **דייני** (רב נחמן - חתנא דבי נשיאה הוה, ורגיל במקום הדיינים, דשכיחי דייני, וראה מעשים בכל יום היאך דייני; אי נמי דייני; כך פירש רבינו חננאל).

איתמר: שני בתים זה לפנים מזה (ודריסת הפנימי על החיצון לרשות הרבים): **שניהם במכר** (שמכרן ביחד לשני בני אדם), (או) **שניהם במתנה** (שניהם ביחד במתנה לשני בני אדם) - **אין להן דרך זה על זה** (אין לו דרך לפנימי על החיצון; דכי היכי דלפנימי זבין ויהב בעין יפה - לחיצון נמי בעין יפה יהב חבין; ולא מקרי 'עין רעה' אפילו לרבנן אלא היכא דמכר את הפנימי ועיכב לעצמו את החיצון, כי מתניתין; אבל היכא דלא עיכב לעצמו כלום - דכולי עלמא מודו דלזה מכר כל החיצון ולזה כל הפנימי, ואין לפנימי על החיצון כלום: דלא תהיה עינו יפה לזה ורעה לזה); **כל שכן חיצון במתנה ופנימי במכר** (דודאי לא תהיה עינו יפה אצל לוקח ורעה אצל מקבל מתנה: דלהווא דיהיב ליה - לדידיה רחים ליה); **חיצון במכר ופנימי במתנה: סבור מינה אין להן דרך זה על זה** (דכיון דלשנים מוכר ונותן אין רע לזה וטוב לזה), **ולא היא: מי לא תנן** (בסוף פירקין): **'במה דברים אמורים** (דפליגי רבנן ואמרי דצריך לוקח ליקח דרך, אבל מוכר - לא צריך, משום דבעין רעה מוכר) - **(הני מילי) במוכר, אבל בנותן מתנה - נותן את כולן** (מודו דבעין יפה יהיב, ויהיב גם את הדרך) ? ; **אלמא** (רבנן דסבירא להו 'מוכר בעין רעה מוכר') (גבי) **מאן דיהיב מתנה** - (מודו ד) **בעין יפה יהיב**; (והלכך) **הכא נמי: מאן דיהיב מתנה** - **בעין יפה יהיב** (לא מיבעיא לרבנן, דיש דרך לפנימי על החיצון: דגבי חיצון שמכר לו - הוי עין רעה, וגבי פנימי שנתן לו במתנה - הוי עין יפה, אלא אפילו לרבי עקיבא דאית ליה עין יפה גבי מוכר - גבי נותן מיהא איכא עין יפה טפי; והלכך יש דרך לו לפנימי על החיצון: דמוכח מילתא דעינו יפה אצלו טפי מחיצון, דקא יהיב ליה מתנה!).

משנה:

המוכר את הבית (סתם) - **מכר את הדלת** (דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע) **אבל לא את המפתח** (דמיטלטלא), **מכר את המכתשת קבועה** (בקרקע) **אבל לא את המיטלטלת, מכר את האיצטרוביל** (עגול שסביב הריחים; צרקי"א בלע"ז; ודבר קבוע הוא,

ואין מזיזין אותו ממקומו) אבל לא את הקלת (האפרכסת טרמוי"א בלע"ז, ומיטלטלת היא), ולא את התנור ולא את הכירים (דכל הנך - מיטלטלין הן; והכי נמי תניא בתוספתא; ובסדר המשנה גרס 'מכר תנור מכר כיריים' ולא נהירא: ואם איתא צריך לאוקמה במחבורת לקרקע) (כללא דמילתא כל תשמישי בית הקבועים מכורים בכלל 'בית', והמטלטלין אינם מכורים); בזמן שאמר לו "הוא וכל מה שבתוכו" -

(בבא בתרא סה, ב)

[המשך המשנה:] הרי כולן מכורים (כל הנך תשמישין המיטלטלין; אבל שאר מיני תשמישיתיה - לא מידבני; ואף על גב דאמר "כל מה שבתוכו אני מוכר לך" שלא ריבה בלשון זה אלא תשמישין המיוחדין לבית זה, שאינן רגילין להשאילן מפני כבידן; ומפתח נמי: עיקר תשמישו לפותחת של דלת, ואין ראוי לאחזקה; והיינו טעמא דלא זבין שאר מיני תשמישיתיה: דלא בטייל לגבי בית! אי נמי אינו רוצה להתרחק מן השכונה שלו וידור בבית אחר, וצריכין לו מטלטלין; אבל גבי חצר תנן לקמן דאם אומר לו "כל מה שבתוכה" - הרי כל מטלטלין מכורים, דהיינו כל מאני תשמישיתיה דאיכרו מטלטלי, לבד מחיטי ושערי - בפרק 'מי שמת' (לקמן דף קנ:). דכיון דמסתלק מכל השכונה - מכר את כולן, דטורח הוא לו להוציא כליו משם; אי נמי לגבי חצר שהוא דבר גדול - בטייל, וגבי מוכר את העיר תנן דאם אמר "כל מה שבתוכה" מכר את הכל, אפילו בהמה ועבדים, דהוה מטלטלי דנייד, וכל שכן חיטי ושערי: דכיון דמסתלק מכל העיר - מכל וכל רוצה להסתלק: דטורח הוא לו להוציא מטלטלי לעיר אחרת; אי נמי בטלין לגבי העיר; כללא דמילתא: כל מכר הגדול מחבירו - ריבה למכור יותר: הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו).

גמרא:

לימא מתניתין (דקתני דלא מכר מכתשת המיטלטל) דלא כרבי מאיר, דאי רבי מאיר - הא אמר (האמר בפרק 'המוכר את הספינה' בברייתא בגמרא [עח, ב]) 'מכר את הכרם - מכר תשמישי כרם' (כגון קנים שבכרם, שהן לצרכה, כדתנן במתניתין; והוא הדין למוכר בית: שמוכר תשמישי בית)!

(ומשניף) אפילו תימא רבי מאיר: התם קביע (כלומר: התם בדרכי מאיר איכא למימר דלא איירי רבי מאיר אלא בתשמישין הקבועין לעולם בתוך הכרם: שאין מזיזין אותם משם לעולם, ואף על גב דאינם קבועין בקרקע), (אבל) הכא (מכתשת) לא קביע (שאינה קבועה בקרקע: זימנין דשיילי לה ולא קביעא בבית כל כך).

והא מפתח דומיא דדלת קתני: מה דלת דקביעא (לעולם שאין מזיזין אותו משם להטלטל ממקום למקום) - אף מפתח דקביע (בשל עץ מיירי, דקביעא; שיש מפתחות שאין מזיזין אותן מן הפותחת, כגון של בני כפרים; ואפילו הכי לא מכר את המפתח: דאי איתא דמפתח שאינו קבוע מיירי - ליפלוג וליתני בדידה: 'המוכר את הבית מכר את המפתח קבוע אבל לא את המיטלטלת' כדקתני גבי מכתשת! וכל שכן דלת דקביע טפי! אלא מדקתני 'דלת' שמעינן דליכא לאיפלוגיא אלא בין דלת למפתח - ואף על גב דקביע בדלת אינו מכור, שהרי תשמיש קל הוא ונוח לטלטלו, ופעמים שמיטלטלת אבל לא תדיר); אלא מחזורתא מתניתין דלא כרבי מאיר.

תנו רבנן: המוכר את הבית מכר את הדלת ואת הנגר (בריה, וקבוע בכותל) ואת המנעול (קבוע בדלת), אבל לא את המפתח; מכר את המכתשת החקוקה (כגון סלע היוצא מן הכותל וחקק שם מכתשת), אבל לא את הקבועה (שהיתה חקוקה ועשויה, ואחר כך קבעה בקרקע; ודלא כמתניתין; ומתניתין - רבי אליעזר היא, דפליג בסיפא, ואמר: כל המחבור לקרקע - הרי הוא כקרקע; וכן פירש רבנו חננאל וכן עיקר); מכר האי צטרוכיל אבל לא את הקלת; לא את התנור ולא את הכירים ולא את הריחים. רבי אליעזר אומר: כל המחבור לקרקע - הרי הוא כקרקע (אמכתשת קבועה פליג).

בזמן שאמר לו "הוא וכל מה שבתוכו" - הרי כולן מכורים; בין כך (שאמר לו "כל מה שבתוכו") ובין כך (שלא אמר) - לא מכר לא את הבור, ולא את הדות, ולא את היציע (דאינו בתוכו של בית, אלא בניינים בפני עצמן הו).

תנו רבנן: צינור (של עץ או של אבן עשוי כמין סילון ויורדין ממנו מים למקוה) שחקקו ולבסוף קבעו - פוסל את המקוה (דמים שאובין פוסלין אותו; וכיון שהיה תורת כלי עליו קודם שקבעו - לא מיבטיל תו שם כלי מיניה, ומשוי להו 'שאובין' למים שבתוכו); קבעו ולבסוף חקקו (הרי הוא כעושה חריץ בקרקע) - אינו פוסל את המקוה. מני (הן ברייתא דקתני דמשום קביעות בקרקע לא בטיל שם כלי מיניה דמעיקרא)? לא רבי אליעזר ולא רבנן (דפליגי עליה)? הרי רבי אליעזר (מאיזה דברי רבי אליעזר אתה למד דלא סבירא ליה הן ברייתא? והוא הדין דהוה ליה למימר 'והי רבנן', אך אין דרך גמרא להאריך כל כך): אלימא רבי אליעזר ד'בית' (דמכתשת חקוקה ולבסוף קבעוה - כקרקע משוי לה, ומכורה בכלל בית, ומיהו רבנן דפליגי עליה - לא ליהוה הנהו רבנן דאמר לעיל 'לא רבי אליעזר ולא רבנן') - דלמא היינו טעמא: דרבי אליעזר

סבר מוכר בעין יפה מוכר³ (והלכך אף על גב דאיכא תורת כלי עליו, כיון דמחובר - מכרן המוכר; אבל גבי צינור שחקקו ולבסוף קבעו - מודי דפסיל מקוה), **ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר** (משום דרבי אליעזר נקט לה, ואכתי כדברי הכל אתיא)?

ואלא רבי אליעזר דכוורת דבורים (מחוברת היא בקרקע בטיט), דתנן [שביעית פ"ז מ"ז; עוקצין פ"ג מ"י; להלן פ"ב]: **כוורת דבורים: רבי אליעזר אומר: הרי היא כקרקע** (לכל דבר: להיות נקנית בכסף ובשטר ובחזקה, ולקנות על גבה מטלטליו), **וכותבין עליה פרוזבול** (כאילו היא קרקע, דתנן במסכת שביעית פרק אחרון (משנה ו'): אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע ואם אין לו מזכה בתוך שדה; ולשם מפורש [בגיטין לו, א]: לפי שראה הלל שנמנעין העשירים מלהלוות לעניים מפני יראת שביעית שמשמטת, והיו עוברים על מה שכתוב 'פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' - עמד הלל והתקין פרוזבול: 'פרוז' = ריוח, כמו ש'הפריז על מדותיו' דבמסכת נדה (דף ד:); 'בול' = עשירים, כמו 'אלו ראשי בולאות שביהודה' (גיטין דף לז.), כלומר: ריוח לעשירים שלא יפסידו שלהם; [ובגיטין לו, א] ותנן: **גופו של פרוזבול "מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה" והדיינין חותמין עליו מלמטה או העדים; והלכך משמטר שטרותיו לב"ד לגבותן ואיהו לא קגבי - לא קרינא ביה 'לא יגוש', דדיינין קמגבו ליה, והפקר בית דין הפקר; והני מילי כשיש לו קרקע ללוה, דדמי כאילו יש למלוה משכון, דבמשכון לא שייך 'לא יגוש': שכל מה שיוכלו חכמים לתקן כדי שלא יהו נראין עוקרין דבר מן התורה - התקינו; כן נראה הטעם בעיני; ומרבי זקני זצ"ל שמעתי דהיינו טעמא: דסתם לזה אין רגילין להלוותו אלא אם כן יש לו קרקע להשתעבד למלוה, ובמילתא דשכיחא תקינו רבנן; אבל בשאין לו קרקע - מילתא דלא שכיחא היא, ולא תקינו רבנן פרוזבול; ואתא רבי אליעזר למימר: דאם יש ללוה כוורת דבורים - כותבין פרוזבול, דסלקא דעתא אמינא אף על גב דהרי היא כקרקע לשאר דברים, לגבי הך תקנה לא חשיבא קרקע, דלא סמכא דעתיה דמלוה עילויא הואיל ויכולין לסלטלה - קא משמע לן),**

(בבא בתרא סו, א)

ואינה (זו הכוורת) **מקבלת טומאה במקומה** (דכיון דמחוברת היא לקרקע - יצאה מתורת כלי; וגם הדבש שבתוכה אינו מקבל טומאה, דבטל לגבי כוורת; ודוקא במקומה, אבל אם נטלה משם אז מקבל הדבש טומאה, כמאן דאמר בפרק 'המוכר את הספינה' דלא בעי מחשבה, דאיכא מאן דמצריך מחשבה. והלכך אצטריך הכא גבי טומאה למיתני 'במקומה', והוא הדין לכל הנך מילי); **והרודה ממנה בשבת** (כשהיא במקומה, דהיינו מקום גידולו של דבש) - **חייב חטאת** (כתולש מן הקרקע; אלמא לרבי אליעזר 'חקקו ולבסוף קבעו' - כקרקע משוי ליה, **וברייתא דלעיל** [דצינור] - **דלא כרבי אליעזר היא**); (ומיהו - **הנך רבנן היא**): **וחכמים אומרים: אינה כקרקע** (משום דחיבור בקרקע לא בטיל תורת כלי מינה, ומקבלת טומאה במקומה; וגם הדבש דלא בעי מחשבה, כדתניא לקמן ב'המוכר את הספינה'), **ואין כותבין עליה פרוזבול, ומקבלת טומאה במקומה, והרודה ממנה בשבת פטור**.

(הכי גרסינן): **התם - כדאמר רבי אלעזר טעמא, דאמר רבי אלעזר: מאי טעמא דרבי אליעזר** (דחשיב לכוורת דבורים כמחובר)? **דכתיב: (שמואל א יד, כז) [ויונתן לא שמע בהשביע אביו את העם וישלח את קצה המטה אשר בידו] ויטבול אותה ביערת הדבש [וישב ידו אל פיו ותראנה עיניו]** (ביהונתן כתיב, ובדבש במקום גידולו מיירי, וקרי ליה 'יער', והלכך חשיב ליה מחובר; ואפילו אין הכוורת מחוברת ממש בקרקע); **מה יער, התולש ממנו בשבת חייב חטאת - אף דבש: הרודה ממנו בשבת חייב חטאת**. (אבל גבי צינור שחקקו ולבסוף קבעו - מודי רבי אליעזר דחשיב כלי ופסיל מקוה, כדקתני ברייתא; ואכתי לא ידעינן הי ניהו רבי אליעזר דלית ליה הך ברייתא!)

אלא רבי אליעזר דדף, דתנן: דף של נחתומין (נסר רחב לערוך עליו וללוש את הפת) **שקבעו בכותל** (ולי נראה הוא דף שקבוע בכותל ליתן עליו את הפת למכור: כעין שעושים פלטרין שלנו בכותל בתייהן מבחוץ; ולקמן מוקי בדף של מתכת; דפשוטיהן טמאין): **רבי אליעזר מטהר** (דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע), **וחכמים מטמאין** (דלא בטיל לגבי קרקע; ותיקון הדף: שמחליקין אותו; לכך הוא במקום חקיקת הצינור: דתיקון משוי לה 'גמר כלי' לקבל טומאה). **מני** (ומדלא קמפליג בין תקנו ולבסוף קבעו ובין קבעו ולבסוף תקנו - אלמא לרבי אליעזר הכל טהור: לא שנא חקקו ולבסוף קבעו, לא שנא קבעו ולבסוף חקקו; ולרבנן - הכל טמא; אלמא ההיא ברייתא דצינור דלעיל, דקמפליג בין קבעו ולבסוף חקקו ובין חקקו ולבסוף קבעו - לא רבנן ולא רבי אליעזר): **אי רבי אליעזר - אפילו חקקו ולבסוף קבעו** (היה לו להכשיר)! **אי רבנן - אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי** (יפסול את המקוה)! **לעולם רבי אליעזר היא** (לעולם רבי אליעזר סבירא ליה כברייתא דצינור שחקקו ולבסוף קבעו אכתי כלי הוא, ולא בטיל לגבי קרקע, ופסיל את המקוה), **(והכא, גבי דף, היינו טעמא דרבי אליעזר דמטהר ליה אפילו בתקנו ולבסוף קבעו): ושאני פשוטי כלי עץ** (כגון האי דף דאפילו קודם שקבעו אין לו טומאה אלא מדרבנן), **דטומאה דרבנן** (והלכך: בקבעו - מיקל רבי אליעזר; אבל לעיל גבי צינור, שמים שאובים פוסלין את המקוה מן התורה, כדתניא בתורת כהנים: **'יכול מילא מים על כתפו ועשה מקוה**

³ ולכן ענין זה שייך רק במכירה, אך לא לענין טומאה;

עוד: לפי זה רבי עקיבא סובר כרבי אליעזר, ממנו למד הרבה, לוכן הסבר זה סבירה!

בתחלה יהא טהור? תלמוד לומר: 'מעין': מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים' התם מודי רבי אליעזר דפסיל מקוה, דמשום קביעותו בקרקע לא בטיל מניה תורת כלי דמעיקרא; ומיהו לא אשכחן טומאה לפשוטי כלי עץ אפילו מדרבנן חוץ מאותן הראוין למדרס, וכדתנן במסכת נדה (דף מט.): 'כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת' ובמסקנא נמי מוקמינן לה בדף של מתכת).
(ומתמה גמרא): **מכלל דשאיבה דאורייתא** (דמדקא משני הכי, שמעינן דברייתא דלעיל בפסול שאיבה - דאורייתא מיירי)?

(בבא בתרא סו, ב)

והא קיימא לן **דרבנן** (והלא **מדרבנן** הוא, כדאמרינן במסכת יבמות (דף פב): שאם היה מקוה ארבעים טאה, ונתן טאה שאובין ונטל טאה כשר - עד כמה? רבי יוחנן אמר: 'עד רובו'; והיינו טעמא: דמדאורייתא הוא דבעינן מקוה ממים מכוונסין לכתחלה בלא שאיבה, דאיתקש למעין, כדפרישית לעיל, ואפילו נפלו בתר הכי שאובין - בטלו ברובא; אי נמי קמא קמא בטיל; ולעיל נמי גבי צינור: המקוה היה עשוי כבר כהוגן, ואחר כך קבעו שם צינור, כדקתני 'פוסל את המקוה' - מכלל דהיה שם מקוה מעיקרא; הלכך פסולא מדרבנן הוא! ? **ועוד** (אפילו אם תמצא לומר דאחמירו ביה רבנן כשל תורה, הכא - גבי דף - נמי בדאורייתא מיירי): **האמר רבי יוסי בן רבי חנינא: בדף של מתכת מחלוקת** (משום דפשוטי כלי עץ לית להו טומאה כלל, הלכך אוקמה בדף של מתכת: בדף של מתכת מיירי, דטומאתו מן התורה; דבשלמא עץ אתקש לשק, [דכתיב] 'כלי עץ או בגד או עור או שק' (ויקרא יא, לב): מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ כו'; אבל כלי מתכת - בפרשת מדין הוא דכתיב (במדבר לא, כב) 'אך את הזהב וגו' ולא אתקש לשק; ואכתי דלא **כרבי אליעזר היא** ההיא דצינור, דרבי אליעזר לא קמפליג מידי בין חקקו מעיקרא לחקקו ולבסוף קבעו)! ?

(אלא) **לעולם רבנן** (דדף) **היא**, (ודקשיא לך גבי צינור: אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול למקוה לרבנן דמטמאי ליה גבי דף, וחשיבי ליה כלי בכל ענינים, אפילו בקבעו ולבסוף חקקו?) - **ושאני שאיבה** - **דרבנן** (כדפרישית לעיל; הלכך: גבי צינור - הוא דמקילי רבנן, ואמרי **אינו פוסל** בקבעו ולבסוף חקקו; אבל לגבי דף, דטומאתו מן התורה - לעולם טמא, אפילו בקבעו ולבסוף תקנו, דסבירא להו לרבנן דכל המחובר לקרקע **אינו** כקרקע).

אי הכי (דלרבנן הכל שוה: בין קבעו ואחר כך חקקו, בין חקקו ואחר כך קבעו - לא בטיל לגבי קרקע, וחשיב כלי גמור) - (וגבי שאיבה הוא דאקילו לבטלו אגב קרקע) **אפילו חקקו ולבסוף קבעו נמי** (נמי לא יפסול מקוה, ולבטיל אגב קרקע)! ?

שאני התם, דאיכא תורת כלי עליו בתלוש (וכל כך לא רצו להקל דאין לך שאיבה גדולה מזו, הואיל והוה שם כלי עליה קודם שהוקבע בקרקע; ואי לא חשבת ליה 'כלי' - בטלה גזירתם לגמרי).

בעי רב יוסף: מי גשמים (שהיו יורדין) שחשב עליהם להדיח את

האיצטרוכלין - **מהו לזרעים** (מהו שאותן גשמים יכשירו זרעים אם נפלו עליהן לקבל טומאה?)

דתנן (מכשירין פ"א מ"א): 'כל משקה שתחלתו לרצון אף על פי שאין סופו לרצון' - מכשיר; והכא נמי: כיון דניחא ליה בירידתן לצורך איצטרוביל, אף על גב דלא ניחא ליה בירידתן על הפירות - הוי הכשר, ובלבד שיהא איצטרוביל חשוב **כתלוש**, דלא מהני מחשבתו ולא קרינא ביה 'וכי יתן' אלא היכא דמחשב שירדו על דבר תלוש, כדאמרינן בפרק קמא ד'שחיטת חולין' (דף טז.): 'תלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים' - מחלוקת [בגירסתנו: 'תנאי היא'], דתנן: הכופה קערה על גבי הכותל כו' ופרכינן רישא לסיפא, ודייקינן מינה דכותל בנין חשוב תלוש, ואם חישב שיודח - הרי זה בכי יותן, אבל בכותל מערה שהוא מחובר מעיקרו - לא מהניא מחשבתו להכשיר זרעים; ובתורת כהנים יליף מקראי דבעינן מחשבה לצורך דבר התלוש; והאי איצטרוביל נמי 'תלוש ולבסוף חיברו' הוא, ואליבא דרבנן דלעיל דפליגי במכתשת קבועה קמיבעיא ליה, כדמפרש ואזיל: אי סבירא להו דתלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים הוי תלוש או לא) [עיי' תוספות ד"ה בעי רב יוסף]?

אליבא דרבי אליעזר, דאמר 'כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע' - לא

תיבעי לך (דודאי חשיב מחובר, ולא מיבעיא איצטרוביל, דדמי לקרקע טפי ממכתשת קבועה: דודאי חשיב מחובר, אלא אפילו מכתשת קבועה, דחשבו לה רבנן תלוש - פליג איהו ואמר 'כל המחובר כו', והא ליכא למימר דטעמיה התם משום דבעין יפה מוכר, דהא כללא קמאמר; ועוד דשמעינן ליה גבי דף דמטהר אפילו ב'תקנו ולבסוף קבעו'; **כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי: אינו כקרקע** (ואליבא דרבנן דדף נמי לא קמיבעיא ליה, דודאי 'תלוש ולבסוף חיברו' הוי 'תלוש', כדקא חשיבי ליה תלוש גבי טומאה אפילו ב'קבעו ולבסוף תקנו', והוא הדין להכשיר; כי תיבעי לך אליבא דהנהו רבנן דלעיל דפליגי עליה דרבי אליעזר במכתשת קבועה); **מאי** (מי אמרינן היינו טעמייהו: דסבירא להו דכל 'תלוש ולבסוף חיברו' - חשיב 'תלוש', והלכך לא מכר את הקבועה, והוא הדין לגבי הכשר טומאה; וכיון דטעמייהו משום דחשיבי ליה 'תלוש' - לא מבעיא היכא דחשיב להדיח מכתשת קבועה דמכשירין, אלא אפילו חשיב להדיח בהן איצטרוביל - מכשיר את הזרעים, דעל כרחך טעמייהו גבי איצטרוביל דאמרי 'מכור' - לא משום דחשיב מחובר, דהא גבי מכר מכתשת חשבי ליה לתלוש ולבסוף חיברו כתלוש - ואצטרוביל נמי תלוש ולבסוף חיברו הוא, דקודם שיקבענו בקרקע הוי בנוי ועומד! ואלא היינו טעמייהו: משום דעיקר עשייתו לקביעות בקרקע טפי ממכתשת, חשיב כ'בית' לענין מכירת בית, דומיא דכותלי הבית: דחשיבי תלוש לענין הכשר זרעים, ולגבי מכר הרי הן בכלל 'בית' וחשיבי כקרקע? או דלמא טעמייהו גבי מכתשת משום דבעין רעה מוכר, אבל לגבי הכשר - כקרקע משוו ליה, וכרבי אליעזר סבירא להו)?

ת י ק ו (האי דנקט 'להדיח בהן את האצטרוביל' ולא נקט 'מכתשת' - אורחא דמילתא נקט: שהיו רגילין להדיחו; אי נמי רבותא הוא דנקט, כדפרישית: דאף על גב דאמרי רבנן 'מכר את האצטרוביל' - איכא למימר דחשבי ליה תלוש לענין הכשר זרעים, כדפרישית).

שלח ליה רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בריה דרב הונא זוטי לנהרדעא: כי אתיא הלך איתתא לקמך

(בבא בתרא סז, א)

אגבה עישור נכסי (שהבת נוטלת בנכסי אביה בשביל פרנסת הבעל להינשא בו, וקיימא לן בכתובות (דף סח.): 'לפרנסה - שמיין באב' והיכא דאין יודעין דעתו - נוטלת עישור נכסים, וממקרקעי ולא ממטלטלי, כדאמר בכתובות) - **אפילו מאצטרובילי דריחיים** (כרבי אליעזר, דכל המחומר לקרקע הרי הוא כקרקע! ופירש רבינו חננאל: וקיימא לן הכי, דהא לית מאן דפליג עליה, ולדברי הכל פרנסה - דהיא עישור נכסי - ממקרקעי ולא ממטלטלי היא, ואפילו בזמן הזה, דהא בהדיא פסק רבא בפרק 'מציאת האשה' [כתובות נא, א] 'הלכתא: ממקרקעי ולא ממטלטלי, בין לכתובה, בין למזוני, בין לפרנסה'; ואף על גב דרבותינו הגאונים תקנו לגבות כתובה אפילו ממטלטלי גוברים גם מזוני אפילו ממטלטלי, דהא קיימא לן (כתובות דף נד:) 'תנאי כתובה - ככתובה דמי', הני מילי בכתובה ומזוני, אבל הפרנסה - אינה מתנאי כתובה, הלכך במקומה עומדת, וממקרקעי גביא, ולא ממטלטלי; ומדשלח ליה אגבה מאצטרובילי - דאינון מטלטלי קבועין בקרקע - שמעינן מינה דסוגיא דשמעתא - כרבי אליעזר סלקא, דסבר 'כל המחומר לקרקע הרי הוא כקרקע'; כן פירש רבנו חננאל, והכי פסקינן אליבא דהלכתא, וכן עיקר).

אמר רב אשי: כי הוינן בי רב כהנא - מגבינן אפילו מעמלא דבתי (משכירות הבתים, דכמקרקעי חשיב ליה, דשכר מקרקעי חשיב מקרקעי) [נעיי' תוספות ד"ה מעמלא דבתי].

משנה:

המוכר את החצר (סתם) - מכר בתים (הפתוחים לחצר), **בורות שיחין ומערות** (שבתוך הבית; אף על גב דהמוכר את הבית - לא מכר בורות שיחין ומערות; לגבי חצר מיהא בטלים ונמכרין בכלל חצר), **אבל לא את המטלטלין** (תשמישי הבית שאינן קבועין כל כך: הנך דאמרן לעיל דאינן מכורין בכלל בית, וכל שכן שאר מטלטלין שאינן בכלל תשמישי בית).

בזמן שאמר לו "הוא וכל מה שבתוכו" - הרי כולן מכורין (המטלטלין, תשמישי בית - כולן דאיקרו 'מטלטלי', כדאמרין לקמן ב'מי שמת' (דף קנ.): מאני תשמישתיה איקרו מטלטלי, ולא חיטי ושערי);

בין כך ובין כך (בין שאמר לו "כל מה שבתוכה" בין לא אמר) - **לא מכר לא את המרחץ** (דאינו בכלל חצר) **ולא את בית הכבד שבתוכה**.

רבי אליעזר אומר: המוכר את 'החצר' - לא מכר אלא אורה של חצר (אבל בתים ובורות - לא מכר כלל, ו'דמים ומודיע'ים' ליכא למימר, דאין אונאה לקרקעות).

[אולי סובר רבי אליעזר שלעולם דמים מודיעים, ושאני הכא דקנה ללא מתן מעות: כשקנה על ידי שטר, או סודר, או חליפין של קרקעות.]

גמרא:

תנו רבנן: המוכר את החצר - מכר בתים החיצונים (הפתוחין לחצר) **ובתים הפנימים ובית החולסאות** (פירש רבנו חננאל: קרקע שעפרו חול שמוציאין ממנו זכוכית; ובפרק קמא דשבת (דף טו:) אמרינן בזכוכית שתחלת ברייתו מן החול, והלכך מקום חשוב בפני עצמו); **חנויות פתוחות לתוכה** (שאינן מוכרין אלא לבני חצר זו) **נמכרות עמה, ושאינן פתוחות לתוכה** (אלא לרשות הרבים) **אין נמכרות עמה; פתוחות לכאן ולכאן [אלו] ואלו נמכרות עמה**.

ר"א אומר: המוכר את החצר לא מכר אלא מילוסא (אוויר) של חצר. **אמר מר 'פתוחות לכאן ולכאן נמכרות עמה'; והא תני רבי חייא: 'פתוחות לכאן ולכאן** (לכאן ולכאן) **אין נמכרות עמה'!!**

לא קשיא: הא דרוב תשמישתיהו לגו, הא (דרבי חייא) דרוב תשמישתיהו לבר (פתח של צד החוץ פתוח יותר להשתמש בו מפתח הפנימי).

ר"א אומר: המוכר את החצר - לא מכר אלא אורה של חצר: **אמר רבא: אי דאמר ליה "דירתא" - דכולי עלמא לא פליגי דבתי משמע** (גירסת הרשב"ם: 'אמר רבא כל היכא דא"ל דירתא' שאמר לו מוכר ללוקח "דירה זו אני מוכר לך", ובלשון זה מכר לו את החצר: שלא אמר "חצר זו אני מוכר לך", אלא "מדור זה": דכולי עלמא לא פליגי דבתים משמע, דבביתא אין דין, אלא בבתיים! והלכך הכא מודי ר"א דחצר ובתים מכר לו, שהכל ביחד קרוי 'דירה'); **כי פליגי דאמר ליה "דירתא" ('חצר' מתרגמינן 'דירתא'): מר סבר תרביצא (אוויר) משמע** (כאילו אמר לו "חצר זו אני מוכר" דאמר לבד קרוי 'חצר'), **ומר סבר (ורבנן סברי): בתי משמע** (ד'דירתא' ו'דירתא' - אחת הם: שניהם לשון דירה הם; ולהך לישנא קמא

דרבא משמע דהיכא דאמר ליה "חצר זו אני מוכר לך" - הכל מודין דלא מכר אלא איריה של חצר; ומתניתין - הכי קתני: המוכר חצר באותו לשון שרגילין לקרותו, דהיינו 'דרתא' - מכר את הבתים כו'; ו"א אומר: המוכר את החצר אפילו בלשון 'דרתא' - לא מכר אלא איריה של חצר).

איכא דאמרי אמר רבא: אי דאמר ליה "דרתא", דכולי עלמא לא פליגי דבתי משמע (הכי גרסינן: איכא דאמרי אמר רבא כל היכא דאמר ליה "דרתא" כולי עלמא לא פליגי דבתי משמע; דגם הוא לשון דירה, דעל שם דירה נקראת החצר 'דרתא'); **כי פליגי דאמר ליה "חצר"** (כדקתני מתניתין: המוכר את החצר): **מר סבר: 'חצר' - אורא משמע, ומר סבר (חכמים סברי): כחצר המשכן** (חצר כחצר המשכן, כדכתיב 'אויך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים' (שמות כז), ובכלל אלו מאה אמה קדש הקדשים ואהל מועד, שהם כמו בתים, וקראן הכתוב 'חצר'! מכאן שהבתים נמכרין בכלל חצר; כן פירש רבנו חננאל, ועיקר; ומסתברא כהאי לישנא בתרא: דבדאמר ליה 'חצר' פליגי, דהכי תנן מתניתין; והלכך: לא שנא אמר ליה "דירתא" ולא שנא אמר ליה "דרתא" ולא שנא אמר ליה "חצר" - מכר את הבתים).

ואמר רבא אמר רב נחמן: מכר לו 'חולסית ומצולה' (מצולה: קרקעית הנהר שמוציאין בו כסף וזהב; כן פירש רבנו חננאל; ויש מפרשים לדגים) - **החזיק בחולסית** (לאו בחזקת שלש שנים מיירי, אלא בחזקה כדי לקנות שלא יוכל מוכר לחזור בו, דקיימא לן 'קרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה') - **לא קנה מצולה, החזיק במצולה** - **לא קנה חולסית** (שהרי שני תשמישין הן: זה לחול זה לכסף וזהב, ושני שמות הן, ואף על פי שסמוכין זה לזה - לא מהניא חזקת חולסית לקנות מצולה; והיינו טעמא: דמהאי קרא נפקא לן חזקת הקונה קרקע במסכת קדושין (דף כו.): **וְשָׁבוּ בְעֵרֵכֶם אֶשֶׁר תַּפְשַׁתֶּם** [ירמיהו מ, י]; במה תפשתם? - בישיבה; ועוד קרא אחרינא: **'וִירִשְׁתֶּם אוֹתָהּ וְיִשְׁבַּתֶּם בָּהּ'** (דברים יא, לא); במה ירשתם? - בישיבה; משם למדנו שאותו קרקע שהוא יושב בו, או אותה העיר שהוא יושב בה - הוא קונה בחזקת ישיבה, אבל עיר אחרת - אינו קונה בישיבת חבירתה; הלכך: חולסית ומצולה, שהן שני דברים חלוקין זה מזה, באותו שהוא מחזיק הוא זוכה, ולא בחבירו).

איני? ! והא אמר שמואל 'מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן' (וכדמפרש בפרק קמא דקדושין (דף כז): שנתן לו דמי כולן: דכיון דקיבל המוכר כל הדמים של עשר השדות - הרי אשתעבוד כולוהו ללוקח בשביל מעותיו שנתן לו, ודי לן בחזקת אחת מהן; וכדמפרש טעמא בבבא קמא: **'דסדנא דארעא חד הוא'**: כל השדות אדוקין בגוף קרקע של עולם, שהוא אחד, וכמו שהחזיק בכולוהו דמי; והא דאמרינן 'בחזקת הבתים' (לעיל דף נג.): **'שני שדות ומצר אחד ביניהן: החזיק באחת מהן לא קנה חבירתה'** לא תקשי לשמואל, דהתם בנכסי הגר קאי, דממילא קא קני: בלא מתן מעות; הלכך לא קנה אלא אותו שהחזיק, דהא הך דשמואל נמי: אילו לא נתן מעות - לא קנה אלא מה שהחזיק, ואם נתן דמי חציין - לא קנה בחזקת אחת מהן אלא כנגד מעותיו; ואם תאמר: כיון דבנתן דמי כולן מיירי שמואל - מה לנו לחזקת אחת מהן? והלא קרקע נקנה בכסף, ולא צריכה תו חזקה?!

איכא למימר: דבמקום שכותבין השטר מיירי, דהתם לא קני קרקע במעות אלא בשטר או בחזקה, כדאמרינן בפרק קמא דקדושין (דף כו.) עלה דהך משנה: **'נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף כו'**; אמר רב[א]: לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר, אבל במקום שכותבין את השטר - לא קנה עד שיכתוב את השטר; אי נמי עד שיחזיק! ?

התם הוא דסדנא דארעא חד הוא, וכולה חדא תשמישתא הוא (כל העשר שדות עומדין לזריעה, והלכך כשדה אחת חשובין על ידי סדנא דארעא שמחבר אותן), **אבל הכא: הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד**;

ואיכא דאמרי:

(בבא בתרא סז, ב)

אמר רבא אמר רב נחמן: החזיק בחולסית - קנה מצולה. פשיטא: דהא אמר שמואל: 'מכר לו עשר שדות וכו' ! ? מהו דתימא התם הוא, דסדנא דארעא חד הוא; אבל הכא: הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד - קא משמע לן.

משנה:

המוכר בית הבד (בית שהבד בו, ואותו בית לתשמיש בד לבדו עשוי) - **מכר את הים** (בגמרא מפרש דהיינו 'בד' עצמו, כדקמפרש ואזיל; ונראה בעיני דכל הני דקתני בהו 'מכר' - קבועין הן שם, ואינן דאינן מכורים בכלל בית הבד - מיטלטלי הן, כדאמרן נמי (לעיל דף טה.) גבי בית, שמכר מכתשת קבועה ולא המיטלטלת) **ואת הממל ואת הבתולות** (הממל, הבתולות: בגמרא מפרש וקבועין הן), **אבל לא מכר את העבירים ואת הגלגל ואת הקורה** (עבירים וגלגל וקורה - מיטלטלי הן, ובגמרא מיפרשי כולהו); **ובזמן שאמר לו "הוא (הבית של בד) וכל מה שבתוכו** (אני מוכר לך) - **הרי כולן מכורים** (ודוקא הני הצריכין לבית הבד, אבל שאר תשמישין שמונחין בתוכו להשמר - אינן מכורין).

רבי אליעזר אומר: המוכר בית הבד מכר את הקורה (כדמפרש טעמא בגמרא: דהיינו עיקר בית הבד).

גמרא :

'ים' = טלפחא (היא עריבה שקורין מיי"ט: עגולה כעדשה, ו'עדשה' קרי לה בברייתא במסכת עבודה זרה (דף עה.); 'עדשים' מתרגמין טלופחין) ;

'ממל' ? - אמר רבי אבא בר ממל : מפרכתא (אבן נקובה שמכניסין בה עץ, ומפרכין בה הזיתים בבית הבד, דהיינו דומיא דמכתשת; ויש מפרשים דהיינו עץ עצמו שמפרכין בו את הזיתים, ולפי שהוא תשמישי בית הבד הוא מכור בכלל בית הבד, ואף על גב דמיטלטל; ולשון ראשון מפירושי רבנו חננאל, ועיקר) ;

'בתולות' - אמר רבי יוחנן : כלונסות של ארז שמעמידין בהן את הקורה (אותן שנועצין בראש הגת מכאן ומכאן, ונוקבים זה כנגד זה, ונותנים בריחים מזה לזה, ומעמידין הקורה על הבריח; ובלע"ז קורין להן יזמילין; תאומים; ויש מקומות שקורין שרור"ש: אחיות) ;
'עבירים' = כבשי (נסרים שנותנין על הזיתים בבית הבד כשמוידין הקורה עליהן לכבשן; ומשום דמיטלטלי לא מזדבני) ;

'גלגל' = חומרתא (ויי"ן בלע"ז: שמגלגלין בה את הקורה להעלותה ולהורידה) ;
'קורה' = קורה דמתניתין היינו קורה כמשמעה: שגם בבבל קורין לה כן) .

תנו רבנן : המוכר בית הבד - מכר את נסרים (אינם 'כיבשי', דאם כן תקשי אמתניתין, דהתם קתני 'לא מכר' והכא קתני 'מכר'! אלא הן כעין נסרים נתונים סביב הזיתים בבית הבד כדי שלא יתפורו אנה ואנה בהכביד הקורה עליהם; ונראה בעיני שמחוברים שם וקבועים הם שם לעולם; ובתוספתא גרס 'מכר את היצרים'; ונראה דנצרים גרס, והיינו 'עקל בית הבד' שקושרין בהם הזיתים כדי שלא יתפורו) ואת היקבים (היינו ים החקוקה, ועשויה כעין יקב, וכדכתיב (יואל ב) 'והשיקו היקבים תירוש ויצהר'; ו'השיקו' לשון הומה ורעש שהיין עושה כשנופל מן היקב) ואת המפרכות (היינו 'ממל' דמתניתין דפרישנא לעיל 'מפרכתא') ואת הריחים התחתונות (קבועה היא, וטוחנין בה זיתים: שבתחלה מפרכין אותן במפרכות, ואחר כך טוחנין בריחים, ואחר כך עוצרין אותן בבית הבד; והכי אמרינן במנחות (דף 19.)), אבל לא העליונה; ובזמן שאמר לו "הוא וכל מה שבתוכו" - הרי כולן מכורים; בין כך ובין כך לא מכר לא את העבירים ולא את השקין ולא את המרצופין (ושקין ומרצופין - לשאת בהן זיתים בבית הבד, אלא שה'מרצופין' הן של עור, וה'שקין' מנוצה של עדים; וכל דמיטלטל לא מזדבן) .
רבי אליעזר אומר: המוכר בית הבד - מכר את הקורה, שלא נקרא 'בית הבד' אלא על שום קורה.

משנה :

המוכר את המרחץ (מתניתין הכי גרסינן בסדר המשנה: המוכר את בית המרחץ: בית שעשוי לרחוץ בו; ושלשה בתים הן, זה לפניו מזה, כדאמרינן ב'ציצית' (שבת דף י.) : פנימי לרחיצה, חיצוני שעומדין שם מלובשין, בינוני שפושטין שם בגדיהם; ובתוספתא קתני בהדיא: המוכר את המרחץ - מכר בתים הפנימיים ובתים החיצוניים) - לא מכר את הנסריין (שנותנין על גבי קרקע המרחץ ועומדין עליהם הרוחצים שלא יכוו רגליהם מחום הקרקע; אי נמי שלא יטפנו רגליהן; ומשום דמיטלטלי לא מזדבני) [רבנו גרשום: בית המרחץ שלהן היה עשוי מאבני שיש וכשאש בוער תחתיו מצחמם השיש מאד, ומשימים נסרים על גבי הרצפה של שיש כדי שיעמדו עליהן הרוחצין] ואת הספליין (לתת בהן מים לרחוץ, ומיטלטלין) ואת הבלניות (גירסת הרשב"ם כגירסת המשנה בסדר המשניות וכן כלשון הברייתא להלן בתחילת הגמרא: וילאזות: מסך כנגד הפתח; ולי נראה בגד שמסתפגין בו, דהיינו: 'אלונטית') ;

בזמן שאמר לו "היא וכל מה שבתוכה" - הרי כולן מכורים;
בין כך ובין כך לא מכר לא את המגורות של מים (בריות מים ששופכות מים למרחץ) ולא את אוצרות של עצים (שהיו לחמם בהן המרחץ; והיינו טעמא: דאין אלו תשמישין המיוחדין למרחץ כי הנך דלעיל, ואין אלו 'מאני תשמישתיה', אלא ממנו הן, ליהנות בהם אפילו בתוך ביתו: דכשקונה אותם - קונה להסיק בביתו ולאפות ולצללות בהן, כמו חיטי ושערי 'מגורות' - כמו 'נהרסו מגורות' (יואל א); כיצא בו 'מגורה שהיא מליאה פירות' (פסחים דף ט.)) .

גמרא :

תנו רבנן : המוכר את המרחץ - מכר את בית הנסריין (בית שמכניסין בו הנסרים לאחר רחיצה), ואת בית היקמין ('את בית היקמים' גרסינן בתוספתא; יש מפרשים: חדר שמצניעין בו הגיגות שמשימין בו מים חמין, ולא נהירא לי, דהיינו נמי 'בית היורות' דקתני בתוספתא? ויש מפרשים 'יקמים': סודר שמעטפין בהן ראשן מפני חום המרחץ), ואת בית הספלים, ואת בית הוילאות (וכל הני 'בתים' מיחבדי לבית המרחץ); אבל לא את נסריין עצמן (דמיטלטלי), ולא יקמין עצמן, ולא ספלים עצמן ('ולא הספלים' גרסינן; ואית דגרסי 'ספסלין': שיושבין עליהן בבית המרחץ; וראשון עיקר, דהא במתניתין נמי 'ספלים' גרסינן), ולא וילאות עצמן; ובזמן שאמר לו "היא וכל מה שבתוכה" - הרי כולן מכורים;

בין כך ובין כך לא מכר לו את הבריכות המספקות לו מים בין

(בבא בתרא סח, א)

בימות החמה (שהן מועטין, וסלקא דעתא אמינא ליבטלו גבי המרחץ) ובימות הגשמים, ולא בית כינוס העצים ('ולא בית כניסת העצים' גרסין בתוספתא: לא מכר לא את הבית ולא את העצים, דכי היכי דעצים לאו תשמישין נינהו - גם הבית, שעשוי לצרכו - לא מיקרי 'תשמיש מרחץ' כל כך); ואם אמר לו "בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך" - כולן מכורין ('וכל תשמישיו' לטפויי אתא: בריכות ואוצרות של עצים, דהוו תשמיש למרחץ פורתא, וכדמפרש לקמן: שכתב לו מצרים החיצונים, והנם בתוך המצר).

ההוא דאמר ליה לחבריה: "בית הבד וכל תשמישיו אני מוכר לך"; הו"א הנהו חנוואתא (חנויות למכור בו פת ויין) אבראי, דהו"ו שטחו בהו שומשמי (ליבשן כדי לעשות מהן שמן בבית הבד זה, כדתנן (שבת דף כד): 'בשמן שומשמי'; אבל עיקר תשמישן למכור פת ויין הוא); אתא לקמיה דרב יוסף, אמר להו: תנינא: 'אם אמר "בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך" - הרי כולן מכורין (ואפילו אוצרות של עצים)' (והוא הדין לחנות זה)!

אמר ליה אביי: והא תני רבי חייא: אין כולן מכורין (שהרי אין מיוחדין לבית הבד)!!

אלא אמר רב אשי: חזינן: אי אמר ליה "בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהא" - קני, ואי לא - לא קני (הכי כתוב בפירושי רבינו חננאל וכן עיקר: אמר רב אשי חזינן אי אמר ליה: "בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהא", והני בכלל הנהו מצרני - קנה להו, ואי לא - לא קנה).

וסוגיא דשמעתא דאמר הכי סלקא וקיימא לן כרב אשי, דהוא בתרא; ושמעין מינה: בזמן שאמר ליה "בית המרחץ וכל מה שבתוכו אני מוכר", אף על פי שמצר לו מצרים החיצונים - לא קנה בריכות של מים ולא בית כינוס עצים, דקיימא לן 'מצרים הרחב'; אבל אם אמר ליה "מרחץ וכל תשמישיו", ומצר לו מצריו והנם בתוך המצר - הרי הן מכורין, הואיל וחזו פורתא לתשמיש בית הבד; ואף על גב דאמרן לעיל בריש פירקין 'מצרים הרחב לו' - הכא לא אמרין הכי: דכיון דחזי להך בית קצת לתשמיש בית הבד, והוא בתוך המצר - ודאי מכור לו, דלכך תיחס את המיצר חוצה לו.

לשון אחר כתוב בספרים: אי אמר ליה "בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהא" לא קני דהשתא לא קאי ו'אלין מצרנהא' אתשמישין, אלא אבית הבד קאי! הלכך: לגבי תשמישין נאמר 'מצרים הרחב לו', 'אבל אי אמר "אלין מצרני בית הבד וכל תשמישיו" - קני': דהשתא אתרוייהו קאי, וכמאן דאמר "אלו מצרני בית הבד ואלו מצרני כל תשמישיו" דמי; - ולא נהירא: דלא שנא הכי ולא שנא הכי, אתרוייהו קאי; וראשון עיקר).

משנה:

המוכר את העיר - מכר בתים (דבתים בכלל 'עיר'; 'ומכר את החצרות' לא איצטריך למיתני, דהיינו עיקר 'עיר', ד'עיר' משמע אויר העיר), בורות שיחין ומערות מרחצאות ושובכות, בית הבד וכלי השלחין (שחוז לעיר וסמוכין לעיר; ובגמרא מפרש מאי 'שלחין'), אבל לא את המטלטלין (מאני תשמישתיה, כגון תנור וכירים, וכל הנך מטלטלין דלעיל דאמרן בהו 'לא מכר', וכל שכן חיטי ושערי); ובזמן שאמר לו "היא וכל מה שבתוכה" - אפילו היו בה בהמה ועבדים - הרי כולן מכורין (בגמרא מפרש מאי 'אפילו': ממה חמורין יותר משאר מטלטלין לימכר בכלל העיר: בהמה ועבדים אין נקראין 'מאני תשמישתיה', ומאחר שהן מכורין - כל שכן חיטי ושערי וכסף וזהב, דהוו מטלטלי דלא נידי כדמוכח בגמרא). רבן שמעון בן גמליאל אומר: המוכר את העיר מכר את הסנטר (בגמרא מפרש).

גמרא:

אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי: שמעת מינה (ממתניתין: דקתני ברישא 'לא מכר את המטלטלין' וקאמר בסיפא 'אבל אם אמר לו "כל מה שבתוכה" אז העבדים מכורין) עבדא כמטלטלא דמי (מכלל דמעיקרא לא הו"ו מזדבני אגב מתא, משום דמטלטלי נינהו - בתמיה: ואנן מיבעיא לן בפרק 'מי שמת' אי כמטלטלי אי כמקרקעי דמי? כלומר: הא מיבעיא ליה אם לפי לשון בני אדם קרוי מטלטלי או מקרקעי, דמאורייתא ודאי כמקרקעי דמי: לקנות בכסף בשטר ובחזקה, כדתנן בקידושין (דף כב:), משום דאיתקוש לקרקעות, דכתיב 'והתנחלתם אותם'; אבל לגבי לשון בני אדם: לגבי מאן דאמר "מטלטלי לפלניא" מיבעיא לן התם: אי דעתו של אדם ליתן עבדו בלשון זה או לא, ולא איפשוט התם), (ואמאי? הא איכא למפשטה ממתניתין דהכא דלפי דעת בני אדם חשוב מטלטלי): דאי כמקרקע דמי - ניזדבן אגב מתא (שהרי המוכר את העיר סתמא דעתו אמקרקעי, ואפילו הכי לא מכר את העבדים!)! ואלא מאי, עבדא כמטלטלא דמי? מאי 'אפילו' (דמשמע אפילו עבדים שאין להם דין מטלטלי)? אלא מאי אית לך למימר (אמאי קתני 'אפילו'): שאני בין מטלטלא דנייד ממש למטלטלא דלא נייד (משום דשאני מטלטלי דנייד: שיש בו רוח חיים ויכול להוליכו לעיר אחרת, ממטלטלי דלא נייד? סלקא דעתא אמינא אפילו כי אמר "כל מה שבתוכה", ונמכרו

מטלטלי דלא נייד, אלו: העבדים והבהמות - אינו מכורין, דלא מבטלו אגב מתא, קא משמע לן דמכורין (ה) ?
- אפילו תימא (נמי) עבדא (לגבי שאר דיני) כמקרקע דמי (ואמאי לא קני להו הכא גבי מקרקעי) ? - (משום ד) שאני בין מקרקע דנייד למקרקע דלא נייד (דאין דעתו של מוכר עיר אלא לדברים הקבועים בעיר, ונקראין על שם העיר, אבל זה שיכול לצאת מן העיר אינו בכלל 'עיר').

רבן שמעון בן גמליאל אומר המוכר את העיר מכר את הסנטר : מאי 'סנטר' ?

הכא תרגימו בר מחוניתא (עבד הממונה להגיד ולאחזיק תחומי השדות: של מי זה ושל מי זה, והוא עבד לשר העיר, ואי אפשר לעיר בלא אותו).

ורבינו חננאל פירש 'סנטר' הוא שומר העיר, לשון 'נוטרה את הכרמים' (שיר השירים א).

שמעון בן אבטולמוס אומר : באגי (שדות שסביב המדינה) (כפירוש רבנו חננאל).

מאן דאמר 'בר מחוניתא' - כל שכן באגי (דלא נייד) ; מאן דאמר

'באגי' - אבל בר מחוניתא לא מיזדבן (משום דנייד).

תנן : 'בית הבדים ובית השלחין' ; סברוה : מאי 'שלחין' ? - באגי, דכתיב

(איוב ה,) [הנתן מטר על פני ארץ] ושולח מים על פני חוצות (כלומר: להכי נקראין 'שלחין'; שצריכין

לגשמים. הכא לא גרסינן 'אבל בר מחוניתא לא', אלא הכי גרסינן: 'ושולח מים וגו' ; בשלמא למאן

דאמר בר מחוניתא - אמר תנא קמא 'באגי מיזדבני, בר מחוניתא

לא מיזדבן', ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר : אפילו בר

מחוניתא נמי מיזדבן ; אלא למאן דאמר : באגי (אלא למאן דאמר 'סנטר' דרבי

שמעון היינו באגי) - תנא קמא נמי הכי קאמר (מה בא להוסיף על תנא קמא היינו 'שלחין'

דקאמר תנא קמא) ! ?

מי סברת מאי 'שלחין' = באגי ? - לא ! מאי 'שלחין' ? -

גיננוייתא (גנות הסמוכין לעיר; ושבתון העיר דשייכי לעיר טפי מבאגי, שהרי גן - ראוי לטייל בו כמו

בבית), שנאמר (שיר השירים ד,יג) שלחין (גנות המשלחין פירות בכל שנה) פרדס רמונים [כפרים

עם נרדים], אבל באגי לא מיזדבני, ואתא רבן שמעון בן גמליאל

למימר : אפילו באגי נמי מזדבני.

איכא דאמרי : סברוה מאי 'שלחין' ? - גיננוייתא ; בשלמא למאן

דאמר 'סנטר היינו) באגי' - אמר (היינו דקאמר) תנא קמא 'גיננוייתא (דהיינו

שלחין) מיזדבן, (אבל) באגי לא מיזדבני ; ואתא רבן שמעון בן

גמליאל למימר : אפילו באגי מיזדבני ;

(בבא בתרא סח, ב)

אלא למאן דאמר (סנטר היינו) 'בר מחוניתא' - אמר תנא קמא

'גיננוייתא' ומהדר ליה רבן שמעון בן גמליאל 'בר מחוניתא (מה

ענין תוספת זו על דברי תנא קמא? דתנא קמא אמר 'גיננוייתא מזדבני, אבל באגי לא מזדבני' וקמהדר רבן

שמעון בן גמליאל 'בר מחוניתא נמי מזדבן' - בתמיה: הכי הוה ליה למיתני: 'רבן שמעון בן גמליאל אומר:

המוכר את העיר מכר את הבאגי ואת הסנטר! אבל מדנקט 'סנטר' לחוד - מכלל דשמעינהו לרבנן דבסנטר לחוד

אמרי 'אינו מכור', ואתא איהו למימר דמזדבן! ובעל כרחנו: כיון דשלחין = גיננוייתא, בבאגי הוא דאמור רבנן

'לא מזדבני', ואתא איהו למימר דמזדבני? !

מי סברת מאי 'שלחין' ? - גיננוייתא ? - לא, 'מאי שלחין - באגי',

דכתיב (איוב ה,) [הנתן מטר על פני ארץ] ושולח מים על פני חוצות, אבל 'בר

מחוניתא' - לא מזדבן, ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר

דאפילו בר מחוניתא נמי מזדבן !

תא שמע : רבי יהודה אומר: סנטר אינו מכור; אנקולמוס (הוא סופר המלך: לכתוב מספר השדות

והבתים והאנשים, לתת מס של כל אחד לשר העיר) מכור (דהא לקמן מפכינן לה ואמרי 'סנטר מכור אנקולמוס

אינו מכור', וכך היא שנויה בתוספתא (פרק ג), כדמפכינן לה בסמוך;

ואית דגרסי הכא בתרייהו 'אינו מכור', ולקמן לא גרסינן איפוך, אלא הכי גרסינן: 'אימא רבי יהודה אומר:

סנטר מכור אנקולמוס אינו מכור'; מאי לאו מדאנקולמוס - גברא, סנטר נמי

גברא !

מיד איריא (בתמיה) ? הא כדאיתא והא כדאיתא (אלא לעולם סנטר היינו באגי) !

ומי מצית אמרת הכי (ד'סנטר' דרבי יהודה היינו באגי) ? והא קתני סיפא (דהך

ברייתא) : 'אבל לא שיידיה (ואית גרס שיריה ולקמן מפרש), ולא בנותיה (כפרים הסמוכים לה), ולא

חורשין (יעדים כדכתיב חרש מצל ביחזקאל (לא) ביער מתרגמינן בחורשא) המוקצין (מוזמין) לה (הסמוכין

לעיר ופתוחין לה; ולקמן מוקמינן לה בשאין פתוחין לעיר, ומתרגינן: המוקצין ממנה), ולא ביבירין של חיה

ושל עופות ושל דגים' (הכי גרסינן בתוספתא: ולא ביבירין של חיה ושל עופות ושל דגים; ולקמיה מוקמינן

לה בדנגיח קאייהו לבר), ואמרינן : מאי 'שייריה' ? - ביזלי ; מאי

'ביזלי' ? אמר רבי אבא : פיסקי בגי (חתיכות בקעה הגדולה הסמוכה לעיר, אלא שמופלגת ממנה קצת: שיש הפסק צונמא בינתיים, ו'שיריה' - לשון שיריים הוא); פיסקי בגי הוא דלא מזדבני (שהרי רחוקין ומופלגים מן העיר), הא בגי עצמן (הסמוכין לעיר) מזדבני (ד'פיסקי באגי לא מזדבני', דמשמע: הא באגי מזדבני! והיכי קתני רישא 'סנטר אינו מכור', כלומר: באגי לא מזדבני! אם כן קשיא רישא לסיפא) !

(הכי גרסינן): איפוך: רבי יהודה אומר: סנטר – מכור, אנקולמוס - אינו מכור (ולעולם 'סנטר' = באגי; והיינו דקאמר 'סנטר מכור' - דהיינו באגי, אבל 'שיריה', דהיינו פיסקי באגי - לא מזדבני; והשתא סבירא ליה לרבי יהודה ב'סנטר' כרבן שמעון בן גמליאל, והיינו דקפריך):

ומי מצית אמרת רבי יהודה - כרבן שמעון בן גמליאל סבירא ליה? והא רבי יהודה - כרבנן סבירא ליה, דקתני סיפא (דמילתיה דרבי יהודה): ' (ואם אמר לו "כל מה שבתוכה" - הרי כולן מכורין), אבל (בין כך ובין כך לא מכר) לא (את) שיריה ולא (את) בנותיה', ואילו רבן שמעון בן גמליאל - האמר 'מכר את העיר מכר בנותיה' ! דתניא: המוכר את העיר לא מכר את בנותיה; רבן שמעון בן גמליאל אומר: המוכר את העיר מכר בנותיה ! ?

רבי יהודה סבר ליה כוותיה בחדא (רבי יהודה ב'סנטר' סבר לה כרבן שמעון בן גמליאל), ופליג עליה בחדא (וב'בנותיה' פליג עליה). (הכי נמי מסתברא לא גרסינן בכולה סוגיא)

(הכי גרסינן): ולא ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים (כעין 'אמר מר'): ורמינהי (בהך ברייתא גרסינן 'הרי אלו נמכרין עמה'): 'היו לה בנות - אין נמכרות עמה; היה לה חלק אחד בים וחלק אחד ביבשה, ביברים (הכי גרסינן: וביברין) של חיה ושל עופות ושל דגים - הרי אלו נמכרים עמה' (וחלק אחד בים' - נמי אעיר קאי; דכיון דקתני רישא 'היו לה בנות - אין נמכרות עמה' משמע: בנות הוא דלא מזדבנן, דמופלגין מן העיר, ואינם מאותה העיר ממש: שהרי שם אחר יש להם; אבל אם יש לעיר חלק אחד בים ונקרא בשם העיר - נמכר עמה, דהא עיר אחת היא בין הכל! אי נמי: 'חלק אחד ביבשה' כמו שאר העיר, אלא שמופלג מן העיר, ומיהו על שם העיר נקרא) ! ?

לא קשיא: הא דנגיח קאיהי לגו (פתיחתן לצד העיר - נמכרין עמה), והא (אבל הך קמייטא -) דנגיח קאיהי לבר.

והא קא תני (בהך קמייטא) 'ולא את חורשין המוקצין לה' (דמשמע דנגיח קייהו לגאו, ואפילו הכי לא מכר) ! ?

אימא 'המוקצין הימנה (ופתוחין לחוק) '.

משנה :

המוכר את השדה - מכר את האבנים שהם לצרכה (בגמרא מפרש; ואף על גב דתשמישין המטלטלין הן, כיון דקביעי להאי תשמיש, ואין מזיזין אותה מהאי שדה לעולם - כמחומר חשיב להו), ואת הקנים שבכרם שהם לצרכו (בגמרא מפרש; וממילא שמעינן דהמוכר את השדה - מכר את הכרם: שכל אילנות בכלל שדה, אחד גפנים ואחד כל האילן, חוץ מחורב המורכב וסדן השקמה, כדמוכח במתניתין ובגמרא, דאמרינן בגמרא: 'אי אית ליה גופני לבר מגופני': כלומר: אדם שאומר לחבירו "שדה אני מוכר לך חוץ מן האילנות", ויש בו גפנים "חוץ מן הגפנים" אמר לו - מכלל דאילו שתק היו מכורין בכלל שדה), ואת התבואה שהיא מחוברת לקרקע, ואת חיצת הקנים (טרו"ק בלע"ז: קנים הרבה גדילים בקלח אחד) שהיא פחותה מבית רובע (בטילה לגבי שדה), ואת השומירה (סוכת נוצרים) שאינה עשויה (טוחה) בטיט, ואת החרוב שאינו מורכב (דהיינו בבחורות; אבל כשמזקין ומתגבר - מרכיבין אותו, ויש לו שם בפני עצמו, ולא בטיל לגבי שדה; אבל כל שאר אילנות בכלל שדה), ואת בתולת השקמה (בבחורות קודם שנחתכו ענפיה; אבל כשמזקין וגדל הרבה - קוצצין הענפים, ובאים אחרים במקומן, ונקרא 'סדן השקמה': טרו"ה בלע"ז); אבל לא מכר: לא את האבנים שאינן לצרכה, ולא את הקנים שבכרם שאינן לצרכו, ולא את התבואה שהיא תלושה מן הקרקע;

בזמן שאמר לו "היא וכל מה שבתוכה" - הרי כולן מכורין;

בין כך ובין כך - לא מכר: לא את חיצת הקנים שהיא בית רובע, ולא את השומירה שהיא עשויה בטיט, ולא את החרוב המורכב, ולא את סדן השקמה (שכל אלו חשובין שדה בפני עצמן, והרי הוא כמו שמוכר לחבירו שתי שדות, ויש לו שדה אחרת בתוך השתיים; ואם אמר לו "שתי השדות וכל מה שבתוכן אני מוכר לך", דאין שדה השלישית שביניהן מכור - אף כאן שדה אחת מכר לו ולא שתי שדות; וחיצת קנים וחרוב המורכב וסדן השקמה חשובין שדה בפני עצמן).

(בבא בתרא סט, א)

גמרא :

מאי 'אבנים שהן לצרכה' ?

הכא תרגימו 'אבני דאכפא' (לאחר שקצרו העומרים - מניחין אותן לייבשן ומניחין עליהם אבנים כדי שלא יפזרם הרוח);
עולא אמר: אבנים הסדורות (בתוך השדה) לגדר (לעשות גדר לשדה);
והא תני רבי חייא 'אבנים צבורות לגדר' (צבורות - ואף על גב דאינן סדורות - חשיב להו תשמיש קבוע דשדה לימכר עמו)!?
תני 'סדורות'.

'הכא תרגימו אבני דאכפא' (כעין 'אמר מר': הדר למילתיה לפרושי אליבא דרבי מאיר ואלבא דרבנן):
לרבי מאיר (דאמר פרק 'המוכר את הספינה' (לקמן דף עח): 'מכר כרם מכר תשמישי כרם'; ושמעין דאתא לאיפלוגי אדרבנן, ולמימר דאפילו אותן תשמישין שאינן נמכרין לרבנן עם הכרם, דלא קביעי כל כך - לרבי מאיר מכורין הן; והלכך בכל תשמישי כרם ושדה השנוין במשנתנו בעינן לפרושי 'היכי דמי': דלרבי מאיר מכור ולרבנן אינו מכור? והלכך: לרבי מאיר הני אבני דאכפא מכורין הן בכלל שדה, כיון דמתקנות ומזמנות לצורך העומרים) דמתקנן אף על גב דלא מחתן (שאינן מונחות בתוך השדה אלא חוץ לשדה; דלהכי אהני מאי דאמר רבי מאיר: 'מכר כל תשמישי כרם' לטפויי במכירת השדה אפילו הנהו תשמישין שאינן מונחין בתוכו, הואיל ולצורך השדה נתקנו; והא דאמרן לעיל (דף סה): 'אפילו תימא רבי מאיר - התם קביע כו' הני אבני דאכפא דמיתקני - קרי 'קביעי': אף על פי שאין מחוברין בקרקע - הרי קבועין לתשמיש שדה זו, ואין דרך לסלטלן לשדה אחר ולא להשאילן); לרבנן (דאמרי 'לא מכר כל תשמישי כרם' אלא המיוחדין הרבה לתשמיש): הוא דמחתן (אין נמכרין אלא אם כן מחתן לתוך השדה);

ולעולא דאמר 'אבנים הסדורות לגדר' (ובעל כרחך סתמא כרבנן נקט למילתיה):
לרבי מאיר (דלרבי מאיר): דמתקנן (לא בעינן סדורות, אלא דמתקנן לצורך גדר שדה זו) אף על גב דלא סדרן (זו על גב זו, דבכלל כל תשמישי כרם הוא); לרבנן: הוא דסדרן (לרבנן לא מזדבני עד דסיידן לכך, דהיינו 'מעשה גדול' ו'תשמיש קבוע').

ואת הקנים שבכרם שהן לצרכו:
'קנים' - מאי עבידיהו (מה צריכין לכרם קנים הגדילים בקרקע)? (ד'קנים' סתמא - משמע ליה במקום גידולן, כמו 'חיצת הקנים').
אמרי דבי רבי ינאי: קנים המחולקין (מפוצלין) [עיי' תוספות ורבנו גרשון] שמעמידים תחת הגפנים (כדי שיהו הגפנים זקופין, והאשכולות תולין באויר ולא יתקלקלו בקרקע, וקורין להו פאשיל"ש): לרבי מאיר דמשפייין (משופין ומתקנין לכך) אף על גב דלא מוקמן (שאינן זקופין ונעוצים עדיין בקרקע), לרבנן: הוא דמוקמן.

ואת התבואה המחוברת לקרקע וכו':
ואף על גב דמטאי למיחצד (הגיע זמן קצירתה; וסלקא דעתא אמינא 'כל העומד לקצור כקצור דמי' אפ"ה לגבי מכירה - מכורים בכלל שדה; ובדלא מטאי - לא איצטריך למיתני מכר, דפשיטא היא, שהרי השדה מוכר עכשיו לגמרי, וזה הלוקח לא יניח למוכר לבשל כאן פירותיו, וללקיטה השתא לא חזו! הלכך פשיטא דודאי מכר).

ואת חיצת הקנים שפחותה מבית רובע:
ואף על גב דאלימי (דבתר תפיסת הקרקע אזלינן, ופרושי הוא דקמפרש גמרא למתניתין ואזיל).

ואת השומירה שאינה עשויה בטיט:
אף על גב דלא קביעא בארעא (דלא קביעא בקרקע).

ואת החרוב שאינו מורכב ואת בתולת השקמה:
אף על גב דאלימי.

אבל לא מכר את האבנים שאינן לצרכה:
לרבי מאיר - דלא מתקנן (דהשתא אינן תשמיש כלל), לרבנן - דלא מחתן (דלא הוי תשמיש קבוע וחשוב);
ולעולא דאמר 'אבנים הסדורות לגדר': לרבי מאיר דלא מתקנן,
לרבנן דלא סדרן.

ולא את הקנים שבכרם שאינן לצרכו:
לרבי מאיר דלא משפייין, לרבנן דלא מוקמן.

(נראה בעיני לפי שטת המשנה, דקתני 'בין כך ובין כך לא מכר את חיצת הקנים שהיא בית רובע ולא את השומירה שהיא עשויה בטיט ולא את חרוב כו' ובסיפא דרישא לא תנינן להו במתניתין, שכן סדר שמועה זו; והכי גרסינן לה [לגמרא]: 'ולא את התבואה התלושה מן הקרקע ואף על גב דצריכא לארעא; ולא את חיצת הקנים שהיא בית

רובע' ואף על גב דקטיני; אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: לא את חיצת הקנין בלבד כו' עד 'אמר רב פפא: והוא דקרו לה 'וורדא דפלניא'; ולא את השומירה העשויה בטיט ואף על גב דקביעא; בעי רבי אלעזר: מלבנות של פתחים כו' בעי ר' זירא כו' בעי ר' ירמיה כו' עד היכא דלא מיטלטלי מאי תיקון; ולא את חרוב המורכב ולא את סדן השקמה אע"ג דקטיני; מנהני מילי? אמר רב יהודה אמר רב: דאמר קרא ויקם כו' ולפי שיש דברים קצרים בשמועה זו - טענו הסופרים ונשתבשו הספרים; ולפי סדר שסדרתי - אפרשנה.)

ולא את התבואה התלושה מן הקרקע:
ואף על גב דצריכא לארעא (לשטחה בשדה לאחר קצירה, להנפח התבואה מריח הקרקע, ולייבש).

ולא את חיצת הקנים שהיא בית רובע:
ואף על גב דקטיני (קנים דקים);

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: לא חיצת הקנים בלבד (שהוא דבר חשוב ומחזיק בית רובע בקרקע אמרו ד'אינו מוכר עם השדה'), אלא אפילו ערוגה קטנה של בשמים (דלא הוי בית רובע) ויש לה שם בפני עצמה - אינה נמכרת עמה (ואורחא דמילתא נקט 'של בשמים' לפי שדרך לקרות לה שם בפני עצמה, והוא הדין לכל דבר שיש לו שם בפני עצמו; ובחיצת קנים בלבד פירש לך שיעורא, דמילתא דפסיקא היא דאי הוי בית רובע - יש לו שם בפני עצמו, ואי לא לא).

אמר רב פפא (לפרושי אתא היכי דמי 'יש לה שם בפני עצמה' דקאמר רבי יוחנן): והוא דקרו לה 'וורדא דפלניא' (ערוגת בושם של פלוגי').

ולא השומירה העשויה בטיט:
ואף על גב דמחברא בארעא (אף על גב דקביעא השומירה בקרקע: כיון דטוחה בטיט - אינה מיטלטלת עוד, וחשיבא, ויש לה שם בפני עצמה, והרי הוא כמוכר את השדה, שלא מכר את הביתו דאין בית בכלל 'שדה' אלא בכלל 'חצר').

> ולא את חרוב המורכב ולא סדן השקמה:
ואף על גב דקטיני <.

בעי רבי אלעזר: מלבנות של פתחים - מהו (משום מתניתין, דקמיפלגא בשומירה בין עשויה בטיט לשאינה עשויה בטיט - נקט לה הכא להך בעיא דקמיפלגא נמי בין עשויה בטיט לנקיטי בטיט, ובמוכר את הבית לחבירו קבעי אם מכר בכלל הבית מלבנות של פתחים אם לאו; והוא תיקון שעושין סביב המזוזות ומלמעלה ומלמטה שהדלת שוקף עליהן)?

היכא דמחברי בטינא (מחוברין בכותל אבנים בטיט) - לא תיבעי לך, דהא מחבר (והוי מן הבית עצמו)! כי תיבעי לך דנקיטי בסיכי (יתידות: קביל"ש; ונוח לפרקו) - מאי (מי אמרין אינן צריכין לפתח כל כך, ולא מכרן? או לא)? תיקו.

בעי רבי זירא: (אם תמצ' לומר מלבנות של פתחים דנקיטי בסיכי מכורין בכלל הבית - היינו משום דלחזוק עבידן, אבל) מלבנות של חלונות (דנקיטי בסיכי) - מהו? מי אמרינן לנוי בעלמא הוא דעבידי (ולא מזדבני)? או דלמא כיון דמחברי (בסיכי) - (הא) מחברי (ונמכרין, כדאמרן גבי מלבנות פתחים; אבל מחברי בטיט לא מיבעיא לן; כן נראה בעיני)? תיקו.

בעי רבי ירמיה: מלבנות של כרעי המטה (חתיכות עץ היו נותנים תחת כרעי המטה כדי שלא ירקבו בקרקע) - (ואם תמצ' לומר גבי פתחים וחלונות דמזדבני - היינו משום דמחברי מיהא בסיכי, אבל הכא - בדלא מחברי למטה כלל, כדמפרש ואזיל - קמיבעיא ליה: מהו (אם הוא מכור עם המטה או לא)? כל היכא דמיטלטלי בהדה לא תיבעי לך, דהא מיטלטלי; כי תיבעי לך היכא דלא מיטלטלי - מאי)? תיקו.

ולא את חרוב המורכב ולא סדן השקמה וכו' :

(בבא בתרא סט, ב)

מנא הני מילי (דחרוב המורכב וסדן השקמה אין נמכרין בכלל 'שדה'; וכיון דמשכחינן דאינן בכלל 'שדה' - ממילא ידעינן דאפילו אם אמר "כל מה שבתוכה" - אינן נמכרין, כדקתני מתניתין: 'בין כך ובין כך לא מכר כו'; ד'כל מה שבתוכה' לא מהני אלא לטפויי תשמישי דשדה שאינן קבועין כל כך, כגון קנים ואבנים שאינן מתוקנין לצרכה ומיהו להכי קיימי; אבל חרוב המורכב וסדן השקמה - אשמעינן קרא דחשיבי 'שדה' בפני

עצמן; ומי שיש לו שלש שדות ומכר שנים החיצונים, ואמר לו כל "מה שבתוכן אני מוכר לך" - דלא מכר שדה השלישי שביניהן - אף כאן לא מכר חרוב המורכב וסדן השקמה)?

אמר רב יהודה אמר רב: דאמר קרא (בראשית כג, יז) ויקם שדה עפרון
אשר במכפלה וגו' [אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר בו וכל העץ אשר
בשדה אשר בכל גבולו סביב (פטוקיח) לאברהם למקנה לעיני בני חת בכל באי שער
עירו] (עפרון מכר לו השדה לאברהם בסתמא כדכתיב 'נתתי כסף השדה וגו' וקמהדר ליה עפרון 'ארץ ארבע מאות וגו' ואפילו הכי קנה אברהם כל האילנות, כדכתיב 'ויקם שדה עפרון וגו' וכל העץ אשר בכל גבולו סביב; על ידי קניית השדה סתם - קנה גם את כל האילנות; והאי 'אשר בכל גבולו' - קרא יתירא הוא, דמצי למיכתב 'וכל העץ אשר בשדה', דהיינו בתוך גבולי השדה; ולמידה שדה; **מי שצריך לגבול סביב**
(מי שצריך לגבול אותן אילנות - קנה, שצריך להיות להו גבול סביב שלא יערער אדם עליהם לומר "בתוך שלי נטועים, ושלי הם", דהיינו כגון אילנות דקין שאין להם שם והדבר שכוח מי נטעם; לפיכך צריך לעשות להם גבול סביב), יצאו אלו שאין צריכין לגבול סביב (אבל כל חרוב המורכב, וסדן השקמה: גדולים וחשובים, ואוושא מילתייהו, וידוע של מי הן, ובקרקע מי הן נטועין, ואין צריכין גבול - הלכך אינן בכלל השדה סביב).

אמר רב משרשיא: מכאן למצרים מן התורה (שהקונה את השדה קנה את המצרים עצמן וכל האילנות הנטועין במצר: דמצרים בכלל שדה, דהכי משמע 'סביב': כל האילנות הנטועין בקרקע המצר שהוא סביב השדה - קנה אברהם; כן נראה בעיני).

אמר רב יהודה: האי מאן דמזבן ארעא לחבריה - צריך למכתב ליה
'קני לך דיקלין ותאלין' (דיקלי' - שגדלו כל צרכן; 'תאלין' - שתילין נטעים בחורין)
והוציין וציציין [נ"א: צייני; נ"א: צייני (הערוך)] (גם הם מיני דקלים, כדתנן (סוכה דף כט:): ציני הר הבחל כשרין; ויש מפרשים שאין אלו טוענין פירות); **ואף על גב דכי לא כתב ליה הכי - קני** (כדתנן 'המוכר את השדה סתם מכר חרוב שאינו מורכב ובתולת השקמה, וכל שכן שאר אילנות, דהא לא משייר במתניתין אלא חרוב המורכב וסדן השקמה), **אפילו הכי - שופרא דשטרא הוא** (ייפוי כח השטר: דאפילו אי אתו לפני בית דין טועין - יהיב ליה, שהרי מפורשין בתוך השטר).

(א"ל לבר מדיקלא פלניא כו' הכא לא גרסינן אלא לקמן בסמוך אחר 'דחזיא לדיקלי קא"ל') (קפטיק גמרא): אמר ליה (מוכר ללוקח): 'ארעא בדיקלי' (מזבנינא לך)' (שני מכירות הן: "שדה זו אני מוכר לך" - וקנה את השדה ואת הדקלים שבתוכה, "ודיקלי נמי מזבנינא לך" - במקום אחר, דהא לא קאמר 'ארעא בדיקלי', כדלקמן, דהוי משמע: 'דקלים שבתוכה') - **חזינן: אי אית ליה דיקלי - יהיב ליה תרי דיקלי** (לבד אותן שבשדה המכורין בכלל 'שדה', דמכירה אחרת היא זו, ומיעוט דיקלי - שנים; ויש ספרים שכתוב בהן 'אי אית ביה דיקלי - יהיב ליה תרי דיקלי' דמשמע דאם יש שם דקלים הרבה באותו שדה שמכר לו - יתן לו מהן שנים ולא יותר, והשאר יעכב לעצמו! ולא נהירא כלל: דאילו אמר ליה 'האי ארעא מזבנינא לך' - קנה הכל אפילו הדקלים וכשהוסיף לפרש 'ארעא ודיקלי' - יפסיד הלוקח? כל שכן שייפה כחו, כדאמרן לעיל: צריך למכתב ליה 'קני לך דיקלין ותאלין כו', דהוי שופרא דשטרא, ולא אמרינן שני דקלים מכר לו והשאר עיכב לעצמו! ועוד: הכי איבעי ליה למימר 'חזינן אי אית ביה דיקלי לא יהיב ליה אלא תרי דיקלי', שהרי כולן היו מכורין מסתמא, ואהני יתור לשון זה לשירר לעצמו; ומדלא קאמר הכי, אלא קאמר 'יהיב ליה תרי דיקלי' - שמע מינה דהכי קאמר: אם יש לו דיקלי לבד אותן שמכר עם השדה שהן בתוך השדה - יהיב ליה תרי דיקלי, **ואי לית ליה - זבין ליה תרי דיקלי** (יקנה לצרכו של זה שני דקלים שלא יהא מחוסר אמנה, שכך התנה לו "אני מוכר לך אילנות שאקנה לצרכך" - או יחזיר לו מן המעות כנגד דמי שני דקלים), **ואי משעבדי (למלוה) - פריק ליה תרי דיקלי**;

'ארעא בדיקלי' (שדה עם דקלים שבתוכו אני מוכר לך) - **חזינן: אי אית בה דיקלי - יהיב ליה [ס"א: זביניה זביני]**; **ואי לאו - מקח טעות הוא** (ששיקר בו, והדרי מעות; ונהי דאין אונאה לקרקעות היכא דמוכר ביוקר אפילו יותר משתות - מקח טעות מיהא הוי: דלדעת כן לא לקח, אלא היה סבור שיש בה דקלים, כמו שאמר ליה) **והמלה 'בדיקלי'** היא רק שופרא דשטרא];

'ארעא בי דיקלי' (מקום הראוי לדקלים): **לית ליה (ללוקח) דיקלי** (שאם אין דקלים בשדה - אין זה מקח טעות) **מאי טעמא? 'דחזיא לדיקלי' (קרקע יפה לגדל דקלים)'** **קאמר ליה** (ומיהא: אי אית ביה דיקלי - הרי זה של לוקח; דכל שכן דהכי קאמר: "ארעא דחזיא לדיקלי מזבנינא לך" כלומר: שהדקלים שבה טוענין פירות הרבה);

אמר (מוכר) ליה ("שדה אני מוכר לך") **לבר מדיקלא פלניא - חזינן: אי דיקלא טבא הוא** (כלומר: מן הבינונים שטוענין פירות קצת), **שיורי שייריה** (לחודיה שייריה, דדעתו ליהנות מפירות שדהו פורתא, וקנה הלוקח כל השאר בכלל השדה); **אי דיקלא בישא הוא** (אף על פי שיש עדיין רעים ממנו, אלא דקרו ליה אינשי להאי דיקלא 'בישא', כגון דלא טעין קבא: דאילו טעין קבא - לאו דיקלא בישא הוא, כדאמרין בעלמא (לעיל דף כו). 'דיקלא דטעין קבא - אסור למקציה') - **כל שכן הנך** (המוטבים ממנו - ששיירן לעצמו, דהכי קאמר: "אפילו ההוא דיקלא בישא אני משייר לעצמי"; ומיהא אם יש בשדה דיקלי בישא טפי מהאי - אינהו מזבני בכלל שדה, דהא דאמרין 'כל שכן הנך' - אדיקלי דטבי טפי מהאי קאי);

אמר ליה 'לבר מאילני' (כלומר: אם אמר מוכר ללוקח "שדה זו אני מוכר לך לבר מאילני" - חזינן):

א י א י ת ל י ה א י ל נ י (אי אית בה שאר אילנות, כגון זיתים ותאנים ותפוחים וכל שאר אילנות חוץ מדקלים וגפנים שאין נקראין 'אילני') - **ל ב ר מ א י ל נ י** (מכר לו את השדה, אבל האילנות אינן מכורין, שהרי הוציאן מכלל 'שדה' ושיירן לעצמו; והאי - מילתא דפשיטא הוא, אבל משום דבעי למימר לקמן 'אילני וגופני לבר מאילני' - נקט לה);

א י א י ת ל י ה (גירסת רשב"ם: ביה) **ד י ק ל י** (בההוא שדה, ואין בו שאר אילנות, ואיהו אמר ליה "לבר מאילני") - **ל ב ר מ ד י ק ל י** (ודאי לבר מאילני מכר השדה, והנהו דקלין שייר לעצמו; ואף על גב דאין סתמן קורין 'אילנות' אלא רגילין היו לקרותן 'דקלין' מתוך חשיבותן, ומתוך שהיו רוב אילנות שלהן דקלים, כיון דאין כאן שאר אילנות אלא דקלים, האי דקאמר "לבר מאילני" - אדקלים קאי);

א י א י ת ל י ה (גירסת רשב"ם: ביה) **ג ו פ נ י** (בההוא שדה, והמוכר את השדה מכר את הגפנים, וכיון דאמר "לבר מאילני" ובשדה זו אין בו אלא גפנים) - **ל ב ר מ ג ו פ נ י** ("לבר מגופני" קאמר);

(ואם יש בשדה) **א י ל נ י ו ג ו פ נ י**, (ואיהו אמר: "לבר מאילני" - הכל מכר, ואפילו הגפנים לבר מאילני, דגפנים אין קורין להן 'אילנות'; ועליה דמוכר רמיה לגלויי דגם הגפנים שייר לעצמו; הלכך יד הלוקח על העליונה); **א י ל נ י ו ד י ק ל י** - (הכל מכר) **ל ב ר מ א י ל נ י** (שהדקלים אין קורין להם 'אילני');

ג ו פ נ י ו ד י ק ל י (אי אמר ליה "לבר מאילני" ואין בשדה אלא דקלים וגפנים) - **ל ב ר מ ג ו פ נ י** (הדקלים מכר והגפנים שייר, דגפנים לגבי דקלים נקראין 'אילני', ובכלל אילני הן טפי מדיקלין. כן נראה בעיני).

וי"מ דאין זה וזה בכלל אילני, ואין זה נקרא אילן יותר מזה, והלכך: המוטב, דהיינו גפנים - שייר לעצמו; ולא נהירא: דאם איתא דשניהן שוין ואין זה נקרא אילן יותר מזה, ואיהו אמר "לבר מאילני" - הוה לן למימר דתרווייהו שייר לעצמו, שהרי גילה דעתו שהכל קרא 'אילני' מאמר שאין כאן שום אילן אחר שיקרא 'אילן' אלא אלו).

א מ ר ר ב (לעיל קאי: היכא דאמר ליה "לבר מאילני" וקמפרש רב אלו הן אילנות ששייר): **כ ל ש ע ו ל י ן ל ו ב ח ב ל** (ללקט פירותיו) - **ה ו י ש י ו ר** (חשיב 'אילן'; ובדקל מיירי, כדמפרש לקמיה: שגבוה הרבה ופירותיו בראשו); **כ ל ש א י ן ע ו ל י ן ל ו ב ח ב ל** - **ל א ה ו י ש י ו ר** (שאם קטנים הן הרבה לא מיקרי 'אילני').

(ולא גרסינן 'לבר מדיקלי ואילני א"ר כו', ופירוש בעלמא הוא).

(בבא בתרא ע, א)

ו ד י נ י ג ו ל ה (שמואל וקרנא בפרק קמא דסנהדרין (דף יז ע"ש)) **א מ ר י : כ ל ש ה ע ו ל כ ו ב ש ו** (חורשין היו בבקר סביב האילנות; ואם העול כופף את האילן ועובר השור לדרכו ואין האילן מעכב השור) - **ל א ה ו י ש י ו ר** (לא חשיב; ומיהו אם אין אילנות גדולים בשדה אלא אלו - הווי שוור כדאמרן גבי דיקלי); **כ ל ש א י ן ה ע ו ל כ ו ב ש ו** - **ה ו י ש י ו ר**;

ו ל א פ ל י ג י (הא (מילתיה דרב) - **ב ד י ק ל י**; הא [דדייני גולה] - **ב א י ל נ י** (שהעול כובשו; דשיעור דעליית חבל לא שייך בהו, דבלא חבל עולין בכל שאר אילנות על ידי ענפים המתפצלים לכל צד; ושיעורא דכבישת עול נמי איכא למימר דלא שייך בדיקלי: דאפילו היכא דכביש ליה עול - חשיב הוא אם עולין לו בחבל).

ב ע א מ י נ י ה ר ב א ח א כ ר ה ו נ א מ ר ב ש ש ת : " ח ו ץ מ ח ר ו ב (המורכב) פ ל ו נ י ", **" ח ו ץ מ ס ד ן (השקמה) פ ל ו נ י "** (והיו בה הרבה חרובין וסדנא) - **מ ה ו ? א ו ת ו ח ר ו ב ה ו א ד ל א ק נ י**, **ה א ש א ר ח ר ו ב י ם ק נ י** (דאם הוה שתיק - לא היו מכורין בכלל שדה, אבל עכשיו ששייר אחד - איכא למימר דשאר חרובין מכר לו)? **א ו ד ל מ א ש א ר ח ר ו ב י ן נ מ י ל א ק נ י** (או דלמא שיורי לא יגרע כחו, אלא אפילו שאר חרובין נמי לא קני הלוקח, דבשביל שייפה המוכר את כח שלו שפירש בפירוש 'אינני מוכר לך ההוא חרוב' - אין לנו לגרע כחו בשאר, אלא אי איכא מילתא לטפויי בהאי 'חוי' - כגון דרך מטפינן ליה, כדאמר במתניתין 'ימודי רבי עקיבא בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך' והאי 'חוץ מחרוב פלוני' דקאמר - לשייר דרך להאי חרוב [או שקמה] נתכוין, ולא למעט השאר; ואפילו לרבנן נמי איכא למימר לפיכך אמר 'חוץ מחרוב פלוני': דבההוא חרוב היה חפץ יותר, ולא היה רוצה שיתבענו לוקח לדין, ולחרוב זה איכוין לשופרא דשטרא, אבל על שאר חרובין לא חשיב לכתוב שופרא דשטרא, דמכל מקום בוטח הוא במאי דקיימא לן שאין חרוב המורכב נמכר בכלל שדה)? (כן נראה בעיני, ועיקר).

א מ ר ל י ה : ל א ק נ ה (לא הוא ולא זולתו: דכיון שאפילו לא פירש ליה 'חוי' - כגון אלו אינן נמכרין בכלל שדה, הכא נמי לא קנה, ולא פירש הללו אלא להודיעו שכל אילן שבאותה שדה הרי הן כמו אלו ולא נמכרו).

א י ת י ב י ה : **" ח ו ץ מ ח ר ו ב פ ל ו נ י "**, **" ח ו ץ מ ס ד ן פ ל ו נ י "** - **ל א ק נ ה** (ולא גרסינן 'אותו חרוב לא קנה', דאם כן קשיא מעלייתא היא, ולא מצי לתרוצי לקמיה 'שאר חרובין נמי לא קנה') - **מ א י ל א ו א ו ת ו ח ר ו ב ה ו א ד ל א ק נ ה**, **ה א ש א ר ח ר ו ב י ן ק נ ה ?**

א מ ר ל י ה : ל א ! א פ י ל ו ש א ר ח ר ו ב י ן נ מ י ל א ק נ ה (דהאי דקתני 'לא קנה' - אשאר חרובין קאי, וכל שכן האי דקמשייר, ולאשמועינן אתא דלא הפסיד שאר חרובין בשביל ההוא ששייר יחידי);

ת ד ע : ד א י ל ו א מ ר ל י ה "שדי מכורה לך חוץ משדה פלונית (הסמוך לו חוץ למיצר)" - ה ה י א ה ו א ד ל א ק נ י, **ה א א ח ר נ י י ת א ק נ י** (בתמיה והלא שדה אחת מכר

לו ולא השאר) ? אלא : לא קנה (כלומר: אלא פשיטא לן דלא קני הלוקח שאר שדות: דהא המוכר שדה אחת לא מכר כל שדותיו בכלל, ובשביל שאמר שטות זה: "חוץ משדה פלוני" - אין לנו לומר שמכר מה שלא רצה למכור, דשדה אחת נתכוין למכור ולא שתי שדות) - הכא נמי לא קנה (הכא נמי המוכר את השדה - לא מכר חרוב וסדן, דחשיבי 'שדה' בפני עצמן; והלכך בשביל ששייר אחת מהן בלא צורך - אין לנו לומר שמכר השאר).

(ואית דגרס אלא לדמי - הכא נמי לדמי: כלומר: באותו שדה שמכר - שייר לעצמו דמי ההוא שדה דקאמר 'חוץ משדה פלוני' - הכא נמי הכי קאמר: "שדה מכור לך חוץ מדמי חרוב פלוני"! יש עוד פירושים אחרים, ולא נהירא כלל גירסא זו ופירושה, ופירוש משובש היה בספרים ליתן טעם בדבר, כיון דלא קני - אמאי קאמר "חוץ משדה פלוני"? ומיהו הטעם כדפרישית: לשייר ליה דרך לההוא חרוב או לההוא שדה ששייר נתכוין, וכדאמרין נמי (לעיל דף סג:) גבי "על מנת שהדיוטא העליונה שלי", ששייר מקום זיזין; ומיהו היכא דליכא לטפויי שום דבר - אין לנו לומר 'כיון דליכא לטפויי - לגרועי נתכוין', דדי לנו אם אינו מטפי ומרויח בשוירו אלא שיפסיד? בתמיה).

ואיכא דאמרי בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת: "חוץ מחצי חרוב [מורכב] פלוני", "חוץ מחצי סדן פלוני" - מהו? (ולחאי לישנא פשיטא ליה ד"חוץ מסדן פלוני" - שאר חרובין ודאי (פשיטא הוא) לא קני (כדאמרן טעם לעיל: תדע דאי אמר ליה כו'); הא מה ששייר באותו חרוב - קני? או דלמא אפילו מה ששייר באותו חרוב נמי לא קני? אמר ליה (ומשני): לא קני (מה ששייר באותו חרוב - נמי לא קנה; והא דקתני 'שאר חרובין לא קנה' - הכל קורא 'שאר חרובין', אפילו חצי חרוב הנשאר; והכי נמי גרסינן 'אלא לא קני - הכא נמי לא קני'). איתביה: "חוץ מחצי חרוב פלוני", "חוץ מחצי סדן פלוני" - שאר חרובין לא קנה; מאי לאו שאר חרובין - הוא דלא קנה, הא מה ששייר באותו חרוב קנה? אמר ליה: לא! אפילו מה ששייר באותו חרוב נמי לא קנה; תדע: דאילו אמר ליה "שדי מכורה לך חוץ מחצי שדה פלוני" - ההוא הוא דלא קנה, הא אידך קנה? אלא לא קני - הכא נמי לא קני.

בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא (משום דדייני גולה נקט לה הכא): המפקיד אצל חברו בשטר (שכתב כמה הפקיד לו, וחתמו בעדים, ואהני ליה האי שטרא דלא מצי טעין נפקד "לא היו דברים מעולם"), ואמר לו (נפקד היום ולמחר): "החזרתים לך" - מהו? מי אמרינן מיגו דאי בעי אמר "נאנסו" מהימן, השתא נמי מהימן (דהא קיימא לן ב'חזקת הבתים' (לעיל דף מה:)) ד'המפקיד את חברו בעדים אינו צריך להחזיר בעדים; אבל הכא - דאיכא שטר ביד המפקיד - מי אמרינן דהכא נמי מהימן: מיגו דאי בעי אמר "נאנסו", והוה מהימן, ובשבועה, כדלקמן, וכדכתיב 'שבועת ה' תהיה בין שניהם' (שמות כב:). שהתורה האמינתו לנפקד - השתא נמי מהימן, ובשבועה, כדלקמן, ד'מה לו לשקר? אי בעי הוה פטר נפשיה בטענת שקר ד'נאנסו', ומשום דלא רצה לשקר ואמר "החזרתיו" - נאמן)? או דלמא אמר ליה (מפקיד): "שטרך בידי מאי בעי (לא היה לך להניח השטר בידי אילו החזרת לי פקדוני, כדי שלא אחזור ואתבענו)" (וכמו 'מה לי לשקר במקום עדים' דמי, ולא אמרינן 'מה לו לשקר')?

אמר ליה: מהימן. ולימא ליה "שטרך בידי מאי בעי"? אמר ליה: וליטעמך - וכי אמר ליה "נאנסו", מי מצי אמר ליה "שטרך בידי מאי בעי" (הלכך לא מצי למיטען מפקיד "שטרך בידי מאי בעי", ו'למה לי לשקר במקום עדים' לא דמי: דהא עביד איניש למידחי ואמר "אבדתי את שטרי", ונפקד נמי לא הוה חייש לשטרא: משום דהוה מצי למיפטר נפשיה בטענת אונס)? (אבל מלוה את חברו בשטר - לא מצי טעין לוה "פרעתי", דאמר ליה אידך "שטרך בידי מאי בעי"; וגבי לוה ליכא שום מיגו: דאפילו טעין "נאנסו" צריך לשלם, דמלוה להוצאה ניתנה.) אמר ליה:

(בבא בתרא ע, ב)

סוף סוף כי אמר ליה "נאנסו" - לאו שבועה בעי (בתמיה) והשתא אמרת נאמן - בלא שבועה, ועל ידי מיגו לא מצית למיפטריה משבועה על ידי טענתו לקיימה בלא שבועה, כדכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם)?

הכי נמי: מאי "נאמן"? - נאמן בשבועה. לימא בפלוגתא (הא דרב חסדא) דהני תנאי, דתניא: 'שטר כיס היוצא על היתומים' (ראובן שנתן מעות לשמעון למחצית שכר, וכתב לו שטר כמה הפקיד לו, ומת שמעון, והוציא ראובן אותו שטר על היתומים לתבוע מהם פקדונו, והיתומים טוענין "שמא אבינו החזירו לך"? אי נמי טענת ברי טענו): דיני גולה אמרי: נשבע וגובה כולו [כדין כל הנפרעין מנכסי יתומים]; ודיני ארץ ישראל אמרי: נשבע וגובה מחצה' (ואילו היה מלוה בעלמא שהלוה ראובן לשמעון ומת שמעון - כולי עלמא מודו דנשבע ראובן וגובה כל השטר מן היתומים, דלית לאבוהון שום טענה גבי מלוה, ולא מצי טעין "נאנסו", אלא היה נשבע שלא התקבל מן הלוה כלום, וכגון שהיה טוענו הלוה "אשתבע לי דלא פרעתיך", כדאמרין בשבועות (דף מא.) וגבי יתמי: ידיה דלא ידעי למיטען - טענינן להו, ונשבע וגובה חובו

וכו'; אבל השתא - דלא הוי כולו מלוה אלא פלגא מלוה ופלגא פקדון, כדין כל מעות הנתונות למחצית שכר, כדמפרש ואזיל - הוא דפליגי דייני גולה, דהיינו שמואל וקרנא ודייני ארץ ישראל, דהיינו רבי אמי ורבי אסי בפרק קמא דסנהדרין (דף יז ע"ש); ודכולי עלמא אית להו דנהרדעי, דאמרי נהרדעי (בבבא מציעא בפרק 'המקבל'): האי עיסקא (דיהיב איניש לחבריה למחצית שכר) - פלגא (הוי) מלוה (להתחייב באחריות המקבל; דהיינו: אותו חצי שנוטל ממנו הריוח), ופלגא פקדון (ופלגא הוי פקדון גביה, ואינו חייב באחריותו דהך פלגא דקשקיל ממנה מפקיד רווחא; והתם מפרש טעמא: עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה: דאיכא קצת אחריות על זה וקצת על זה, ואם נגנב או אבד הכל - אין האחד מפסיד הכל, אלא בין שניהן; והלכך: כיון דסתמא דמילתא כן הוא: דפלגא הוי מלוה גביה - צריך הנותן לקבל עליו תרי תילתי בהפסד, הואיל ושקיל פלגא באגר, כי היכי דלא להוי רבית מאי דטרח מקבל בפלגא דפקדון משום פלגא דמלוה שהלוהו: דמאי דמקבל נותן אחריות עליה טפי מפלגא - הוי שכר למקבל בשביל טירחא דקטרח בפלגא פקדון; או פלגא יקבל הנותן בהפסד ותילתא באגר, ומקבל יטול תרי תילתי: דהאי דקשקיל מקבל רווחא טפי מפלגא - זהו שכר טירחא, ואין כאן רבית; והכי מפרש ב'איזהו נשך' (בבבא מציעא דף סח:)). (נראה בעיני דהכי גרסינן: ודכולי עלמא אית להו דנהרדעי; וכן פירש רבינו חננאל, ולא גרס 'סבורה', דמסקנא נמי הכי סבירא ליה.); מאי לאו בהא (בפלגא דפקדון) קא מיפלגי (בדבר חסדא, דאמר לעיל 'נאמן' דבפלגא דמלוה הכל מודין דנשבע וגובה אותו, דאפילו אי הוה אבוהון קיים - לא מצי טעין 'החזרתו', דאמר ליה 'שטרך בידי מאי בעי', וטענת מיגו ליה: דאפילו אם נאנסו צריך להחזיר, דהא מלוה היא גביה, הלכך נשבע וגובה, כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים; אלא בפלגא דהוי פקדון קמיפלגי, ובדבר חסדא): דמר (דייני גולה, דאמרי 'נשבע וגובה כולו' - לא סבירא להו כרב חסדא דאמר 'נאמן', אלא אי הוה אבוהון קיים - לא היה נאמן לומר 'החזרתיו לך', ואף על גב דאיכא מיגו דטענת אונס), סבר: מצי אמר ליה 'שטרך בידי מאי בעי' (משום דאמר ליה איך 'שטרך בידי מאי בעי', הלכך נשבע וגובה כולו מן היתומים, אפילו פלגא דפקדון), ומר (ודייני ארץ ישראל) סבר (סבירא להו כרב חסדא: דאילו היה אבוהון קיים - הוה מצי למיטען 'החזרתיו לך', במיגו דהוה מצי למימר 'נאנסו') לא אמרי (ולא הוי איך מצי למימר 'שטרך בידי מאי בעי'; וטענינן נמי הכי בשביל יתמי, ומשתבעי יתמי שבועת יורשין, כדמפרש בשבועות: שבועה שלא פקדנו אבא כו', כדמפרש התם; הלכך: נשבע וגובה מחצה מלוה, אבל פלגא פקדון לית ליה)!

[אבל נראה שכאן אין מדובר במחלוקת ארץ ישראל ובבל, שהרי שמואל וקרנא היו בדורו של רבי יוחנן, ורבי אמי ורבי אסי - תלמידים; וכן בהמשך הגמרא רב חסדא כדייני ארץ ישראל - והוא בן דורם! נראה לפיכך שהדיעות בבבל ובא"י נשתנו מהתקופה הראשונה לתקופה השנייה; או נאמר: בארץ ישראל לא נתשנתה ההלכה, אך בבבל בין דורו של שמואל לדורו של רב חסדא קבלו חכמי בבבל את ההלכה מארץ ישראל!]

לא, דכולי עלמא אית להו דרב חסדא, והכא בהא קמיפלגי: דמר סבר: אם איתא דפרעיה - מימר הוה אמר (דייני גולה סבירא: בעלמא סבירא לן כרב חסדא, דנאמן לומר 'החזרתיו לך', אבל גבי יתמי - ליכא למימר הכי: דכיון דאיכא שטרא ביד נותן, ואיהו לא קטעין 'פרעתיך' - אנו לא טענינן ליתמי: דאם איתא דפרעיה - מימר הוה אמר בשעת צואת מיתה; והשתא דאיכא תרתי: שטר ביד הנותן, וגם לא צוה בשעת מיתה - הלכך נשבע וגובה כו'), ומר סבר: אימור מלאך המות הוא דאנסייה (ולא הספיק לצוות).

שלה רב הונא בר אבין: 'המפקיד אצל חבירו בשטר, ואמר לו 'החזרתיו לך' - נאמן; ושטר כיס היוצא על היתומין - נשבע וגובה כולו'.

תרתי (בתמיה, דסותרן אהדדי: דכיון דנאמן - אמאי 'נשבע וגובה כולו' והא מצי אבוהון למיטען 'החזרתיו לך' פלגא פקדון', ונטעון נמי ליתמי) ?

שאני התם: דאם איתא דפרעיה - מימר הוה אמר.

רבא אמר: הלכתא: נשבע [עיי' תוספות: מה השבועה?] וגובה מחצה (פלגא מלוה, אבל פלגא פקדון - לא גבי, דטענינן להו ליתמי: 'אביהם החזיר לך', ומשתבעין שבועת יורשין, ופטורין; והך דאמרינן בפרק 'כל הנשבעין' (שבועות דף מה:)) אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתא א"ל רבא מאי מעליותא כו' עד מכלל דתרווייהו סבירא להו המפקיד אצל חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים - בשטר מיהא צריך להחזיר לו בשטר [בגירסתנו: 'בעדים']; פירש רבנו חננאל: ואי נמי בעדים; והכא קפטיק רבא: 'נשבע וגובה מחצה', דמשמע דאין צריך להחזיר לו בעדים, כרב חסדא, איכא למימר דהאי דקאמר התם 'מכלל דתרווייהו סבירא להו' לא קאי אלא אהמפקיד את חבירו בעדים, אבל אהמפקיד בשטר - לא קאי; ואי נמי קאי לאו דוקא, דהא מדרמי בר חמא, דשני לרבא 'דאפקיד ליה בשטר' איכא למידק דסבירא ליה לרמי בר חמא הכי, אבל מדשתיק רבא - ליכא למידק; דהאי דשתיק - משום דלפי סברת רמי בר חמא, דסבירא ליה דמפקיד בשטר צריך להחזיר לו בעדים - ליכא לאקשווי תו; ומיהו רבא - אכתי בקושיא קאי, דלא מעליא ההיא שמעתא כדפטיק הלכתא הכא 'נשבע וגובה מחצה ואין צריך להחזיר לו בעדים'.

אמר מר זוטרא: הלכתא כדדייני גולה.

אמר ליה רבינא למר זוטרא: הא אמר רבא 'נשבע וגובה מחצה' ?

אמר ליה: אנן, דדייני גולה

(בבא בתרא עא, א)

איפכא מתנינן לה (דייני גולה אמרי 'נשבע וגובה מחצה', דהיינו נמי כרבא).

משנה :

[במשניות זה המשך משנה ט] לא את הבור (שבשדה אף על פי שאמר לו "כל מה שבתוכה"), ולא את הגת ולא את השוכך, בין חרבין בין ישובין; וצריך ליקח לו דרך - דברי רבי עקיבא; וחכמים אומרים: אינו צריך. ומודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו "חוץ מאלו" - שאינו צריך ליקח לו דרך. מכרן לאחר (והשדה עיכב לעצמו): רבי עקיבא אומר: אינו צריך ליקח לו דרך; וחכמים אומרים: צריך ליקח לו דרך.

במה דברים אמורים (כל הני 'לא מכר' דמתניתין)? - במוכר (דאפילו למאן דאמר: מוכר בעין יפה מוכר - הני מילי דמה שמפרש במכירתו - מכר הכל ולא עיכב לעצמו כלום ממה שמכר לחבירו, כגון המוכר בית ושדה - שלא עיכב דרך לילך לבורו ולדותו ולגתו; אבל למכור יותר ממה שפירש - לגבי הכי לא הוי 'עין יפה' למכור בכלל שדה דברים אחרים שאינן בכלל שדה), אבל בנותן מתנה - נותן את כולה (כל הני דאמרו 'לא מכר', ואפילו הני דאינן בכלל מה שבתוכה כגון חרוב המורכב וסדן השקמה ובור וגת ושוכך; והכי מוכח גבי הקדש, והוא הדין לכל הנך; וטעמא: משום ד'נותן' בעין יפה נותן יותר מדאי, ואפילו מאי דלא הוי בכלל שדה, הואיל וקבוע בתוך השדה; ומיהו אם יש מעות בשדה, או תבואה תלושה שאינה צריכה לקרקע, או כל דבר שלא הוצרך לתנא דמתניתין להזכיר ולומר 'לא מכר' משום דמילתא דפשיטא הוא דאינו בכלל שדה כלל - ההיא ודאי לא קנה לה מקבל מתנה).

האחין שחלקו [עיי' תוספות] - זכו בשדה זכו כולה (אפילו בור וגת ושוכך שבשדה קנה; שכיון שזה נוטל שדה אחת וזה אחת כנגדו - להסתלק זה משל זה נתכוונו; ומיהו להיות לו דרך לפנימי על החיצון - איכא למימר דאית ליה, כרב, כדפרישנא טעם לעיל (דף סה): דאמר ליה "אדור בשדה שלי כי היכי דדורו בה אבהתאי" כדכתיב 'תחת אבותיך יהיו בניך' [כמו שמפרט שמואל לעיל סה, א].

המחזיק בנכסי הגר: המחזיק בשדה - המחזיק בכולה (אפילו בחרוב וסדן, ואף על גב דחשיבנא ליה בגמרא כשתי שדות, וגבי שתי שדות ומצר אחד ביניהן והחזיק באחת מהן על מנת לקנות אותה ואת חבירתה - אמרינן ב'חזקת הבתים' (לעיל דף נג): 'אותה קנה, חבירתה לא קנה' - אפילו הכי הכא קנה: דנהי נמי דשתי שדות חשבינן לשדה ולחרוב המורכב, מיהו ליכא מצר ביניהן, דכשתי שדות ואין מצר אחר ביניהן דמו);

המקדיש את השדה - הקדיש את כולה (דבעין יפה מקדיש כמו נותן); רבי שמעון אומר: המקדיש את השדה לא הקדיש (המקדיש את השדה לא הקדיש כלום מכל אותן דברים שאמרנו גבי מוכר, דלא מכר: דהמקדיש - דעתו כדעת מוכר: שלא הקדיש אלא מה שפירש) אלא את החרוב המורכב ואת סדן השקמה (דאף על גב דגבי מכירת השדה - אינן מכורין, הכא מוקדשין; וטעמא מפרש בגמרא).

גמרא :

מאי שנא מכר ומאי שנא מתנה (נהי נמי דנותן בעין יפה נותן טפי ממוכר, אפילו הכי זימנין שאינו נותן אלא מה שמפרש בפיו, אבל מידי שאינו בכלל - לא קיהיב, כגון הנך דתנן בהו 'לא מכר')? פירש יהודה בן נקוסא לפני רבי: זה פירש (נותן פירש לו 'את הכל', והלכך קנה הכל) וזה לא פירש. (ולקמיה פריך עלה.)

(ומתמה): האי 'זה פירש וזה לא פירש'? זה לא פירש וזה לא פירש הוא (ד'המוכר' ו'הנותן' סתמא קתני)!

אלא: זה (נותן מתנה) היה לו לפרש (כיון דרגיל ליתן בעין יפה, אם איתא דהאי לאו בעין יפה יהיב - היה לו לפרש ולשייר בור וגת ושוכך וכל הנך דמתניתין, ומדלא שייר - הפסיד), וזה (אבל מוכר) לא היה לו לפרש (זוזי אנסוהו, ולא מכר אלא מה שפירש; ואפילו אם יש שרגיל למכור בעין יפה - מסתמא אין לומר כן, דיד לוקח על התחתונה: דלא היה לו לפרש; ורבינו חננאל פירש: הקונה היה לו לפרש: דכיון שנותן דמים - אינו מתבייש מן המוכר, ומדלא הזקיק למוכר לפרש לו 'הכל' - הפסיד; אבל מקבל מתנה - בושט יש לו מן הנותן, ואין לו לפרש ולשאול לו 'בור' וגת ו'שוכך'; הלכך עליה דנותן רמיא לגלויי, ואם לא פירש - [המקבל] קנה הכל).

ההוא דאמר להו "הבו ליה לפלניא ביתא דמחזיק מאה גולפי (בקרקע רוחב ואורך הבית יכולין לסדר מאה חביות, דהיינו עשר חביות אורך על עשר חביות רוחב)" ; אשתכח דהוה מחזיק מאה ועשרין (ולא היה לו בית אחר של מאה). אמר מר זוטרא: מאה אמר ליה, מאה ועשרין לא אמר ליה (ויטול בבית חמשה חלקים, וחלק ששי, דהיינו עשרים חביות - יפסיד); רב אשי אמר: מי לא תנן 'במה דברים אמורים' - במוכר, אבל בנותן מתנה - נותן את כולו, אלמא מאן דיהיב מתנה - בעין יפה יהיב? הכי נמי: מאן דיהיב מתנה - בעין יפה יהיב (כל הבית כולה והאי דקאמר "מחזיק מאה גולפי" - סבור היה שלא היה מחזיק יותר, ולשם חשיבות אמר כן דמתנה גדולה כזאת נותן לו).

[הריטב"א: אם היה בית של 130 – לא יקבל כלום! ועליו חולקים רוב הראשונים; אולי י"ל: עד שתות: 20 מתוך 120 – לא מדייק אינשי, אבל בהפרש כזה גדול – 30 מתוך 100 – אין כאן אי דיוק של הנותן, ולא נתן כלום.]

המקדיש את השדה הקדיש וכו' [את כולה]:
אמר רב הונא [עיי' תוספות]: **אף על גב דאמור רבנן** (במתניתין ד'המוכר את הספינה' (לקמן דף פא.)): **'הקונה שני אילנות** (אבל שלשה - חשיבי 'שדה אילן', וקנה קרקע ביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו; ואם מתו - יש לו קרקע, כדתנן לקמן ב'המוכר את הספינה') **בתוך של חבירו - הרי זה לא קנה קרקע** (ביניהן וחוצה להן, וגם אם מתו - אין לו קרקע ליטע אחרים במקומו, כדתנן לקמן באידך פירקין, ולא קנה אלא לפירותיו כל זמן שיתקיים האילן; ואליבא דרבנן אתיא, דאמרי: בעין רעה מוכר; אבל אליבא דרבי עקיבא - יש לו קרקע ליטע אחרים במקומו אם ימותו אלו, כדמוכח לקמן בשמעתין גבי מקדיש שלשה אילנות בזה אחר זה, דאמרינן דלא הקדיש קרקע, אמרינן: אי רבי עקיבא - הא מוכר בעין יפה מוכר, וכל שכן מקדיש! אלמא: במוכר שני אילנות לחבירו, דהיינו דומיא דשלשה אילנות בזה אחר זה - דקנה קרקע עם האילן; והכי נמי אמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף לז.): **'מכר אילנות ושייר קרקע לפניו - פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן**; ואף על גב דסיפא, דמירי בשלשה אילנות מוקמינן לקמן באידך פירקין אפילו כרבי עקיבא - מיהו רישא לאו רבי עקיבא היא), **'מכר קרקע ושייר שני אילנות לפניו - יש לו קרקע** (ליטע אחר במקומו, דבעין רעה מכר לו הקרקע); **ואפילו** (גמרא קאמר ליה) **לרבי עקיבא**, **דאמר 'מוכר בעין יפה מוכר'** (אמרה רב הונא, דאי לרבנן פשיטא כדפריך לקמן) - **הני מילי גבי** (מכר את הבית ושייר) **בור ודות**, **דלא קא מכחשי בארעא** (דלית ליה שום היזק ללוקח, דהא לא מכחשי בארעא, והלכך לא חשש לשייר כלום מן הקרקע סביב הבור ולא הדרך), **אבל אילנות**, **דקא מכחשי בארעא** -

(בבא בתרא עא, ב)

אם איתא דלא שייר - לימא ליה "עקור אילנך שקול וזיל" (אבל אילנות שמקלקלין את הקרקע - שייר מן הקרקע עם האילנות אף לחזור וליטע במקומו אם יזקינו אלו, משום דלא לימא ליה לוקח "עקור אילנך כשימות והיפטר מכאן"; ואנן סהדי דלדעת כן עיכב את האילנות לעצמו שיהיו כאן לעולם: אף לחזור וליטע אחרים במקומו, כדרך שהיה לו כח זה באילנות הללו עד עכשיו; אבל לוקח אילנות - אין לומר לצורך כל הימים לקחו וליטע אחרים במקומו, דעביד איניש דזבין ארעא ליומיה ולפירות קנאו!) [עד כאן דברי רב הונא.]
[מקשה הגמרא על רב הונא:] **תנן: רבי שמעון אומר: המקדיש את השדה - לא הקדיש** (מכל הנך דאמרו לא מכר) **אלא חרוב המורכב וסדן השקמה** (אבל שאר אילנות - ממילא קדושים הם, בכלל 'שדה', כמו שמכורין מסתמא בכלל 'שדה'), **ותני עלה: אמר רבי שמעון: מה טעם** (הוּו מוקדשין חרוב וסדן טפי מכל הנך דלעיל, דסבירא ליה 'מקדיש כמוכר': שלא הקדיש אלא דברים דשייכי לשדה טובא, דהוּו נמי מכורין לענין מכר, והלכך חרוב המורכב אינו מוקדש בכלל 'שדה')? **הואיל ויונקין משדה הקדש** (הוא הקדיש את השדה בעין יפה, אפילו מקום החרוב והסדן; וכששיירו לעצמו - לא שייר עמהן קרקע; נמצאו גדלים מקרקע הקדש, וגידולי הקדש - הקדש ניהו! אלמא: המשייר אילנות לעצמו - אינו משייר קרקע, אלא בעין יפה מוכר ומקדיש כל הקרקע); **ואי סלקא דעתך שירי שירי** (ואי אמרת דמאן דמזבין קרקע לאחר ומשייר אילנות לעצמו, משייר כמו כן קרקע יניקת האילנות, והוא הדין למקדיש אליבא דרבי שמעון דהא כי הדדי ניהו) - **כי קא ינקי - מדנפשיה קא ינקי** (אם כן אמאי קדשי חרוב וסדן? משום שיונקין משדה הקדש? הא כי ינקי מדנפשיהו קא ינקי: ממה ששייר לעצמו, ולא מקרקע הקדש)? [עיי' תוספות ד"ה ואי סלקא]

(ומשני:) **רבי שמעון - דאמר כרבי עקיבא** (רבו, דמוכר בעין יפה מוכר הכל, ולא שייר מן הקרקע כלום, בין לצורך דרך בור ודות שעייכב, בין ליניקת האילנות ששייר לפניו, ומצי לוקח למימר ליה היום ולמחר, כשייבש האילן "עקור אילנך שקול וזיל"; והוא הדין להקדש; ומיהו לגבי מוכר בכלל 'שדה' דברים שאינן בכלל - לא שייר למימר 'עין יפה' ו'עין רעה'; דמה שלא פירש - לא מכר; והשתא הדר ביה הגמרא ממאי דאמר לעיל 'ואפילו לרבי עקיבא כו'), **ורב הונא** (דמשייר קרקע עם האילנות) - **דאמר כרבנן** (דבעין רעה מוכר, ושייר לעצמו ממה שמכר את הצריך ליניקת אילנותיו, דומיא דדרך בור ודותו ששייר עם הבור והדות;

ומיהו במסקנא דשמעתא מיתוקמא הא דרב הונא אפילו לרבי עקיבא, והבי נמי אמרינן ב'חזקת הבתים' (לעיל דף לז.): **פשיטא מכר קרקע ושייר האילנות לפניו יש לו קרקע ואפילו לר' עקיבא כו**; והא דמשני גמרא: **רבי שמעון דאמר כרבי עקיבא** ולא קמשני 'ר"ש ס"ל המקדיש בעין יפה מקדיש טפי ממוכר, דאילו מוכר ושייר אילנות לפניו כמו כן שייר קרקע לעצמו, כדב הונא, אבל מקדיש - בעין יפה: הקדיש הכל ולא שייר אלא החרוב לבדו בלא קרקע - ליכא למימר הכי: דאם כן - לאו למוכר מדמי ליה מכל וכל, ולא לנותן מתנה מדמי ליה מכל וכל, אלא קצת מדמי ליה למוכר: דלא הקדיש אלא דברים שבכלל 'שדה', ולנותן מתנה מדמי ליה: שלא שייר כלום לעצמו במה שפירש והקדיש דכל הקרקע הקדיש ולא שייר מקום יניקת חרוב; והא - לאו סברא הוא, אלא או לנותן מתנה מדמי ליה לגמרי, כרבנן, דאמרי 'הקדיש את כולן' או למוכר מדמינא ליה מכל וכל: דכי היכי דמוכר שדה לא מכר בור וגת ושובך - הוא הדין למקדיש, וכי היכי דמוכר בעין יפה מוכר כל מה שפירש במכירתו ולא שייר מן הקרקע כלום אפילו ליניקת אילנותיו - הוא הדין למקדיש).

(וקמתמה): **כרבנן? פשיטא** (כיון דבעין רעה מוכר, ועוד: דמצי לוקח למימר ליה "עקור אילנך שקול וזיל" משום דמכחשי בארעא - קל וחומר הוא לגבי בור ודות, דלא מכחשי בארעא, ואפילו הכי אמרי רבנן דשייר דרך לעצמו לבורו ולדותו - כל שכן גבי אילן)!

נ פ ק א מ י נ ה (הא דרב הונא, דאתא לאשמעינן אליבא דרבנן, דשייר קרקע לעצמו): **ד א י נ פ ל**
ה ד ר ש ת י ל ל ה ו (דאי לאו דרב הונא, הוה אמנא: שייר אילנות לפניו - יש לו קרקע כל ימי קיום
האילנות, אבל הזקינו - אין לו קרקע, דומיא דבור ודות: דאי נפיל הבור והדות, ואי אפשר לתקנו - אין לו עוד
דר; ומעיקרא נמי הוה ידעינן דאתא רב הונא לאשמעינן דאי נפלי הדר שתיל להו, אבל גמרא לא הוה מסיק
אדעתיה שיש שום חידוש בדברי רב הונא אלא האי 'ואפילו לר"ע כו'; והלכך - כיון דליתא להאי 'אפילו' הוה
פריך פשיטא)

(כבא בתרא עב, א)

ומי מצית מוקמת לה לרבי שמעון כרבי עקיבא (ולמימר דבעין יפה מקדיש)?
והא תניא: **'הקדיש שלשה אילנות'** (שחמשה אילנות חשיבי 'שדה האילן', והקדיש קרקע עמהן כל
הצריך ליניקתם; ובנטיעות מיירי, דאילו באילנות זקנים - אמרו ב'לא יחפור' דבית סאה צריך לשלשה) **ממטע**
עשרה לבית סאה (דהיינו מאתן וחמשין לכל חד, כדאמרן ב'לא יחפור' (לעיל דף כו:); ואף על גב דלגבי
מוכר שלשה אילנות אמרינן שיעורא לקמן ב'המוכר את הספינה' (דף פב:); 'והוא שנטועין מארבע אמות ועד
ט"ז' - התם בדעת מוכר תליא מילתא, וזהו דעתו: להקנות לו הצריך לו ללקיטת פירותיו, ביניהן וחוצה להן
'כמלא אורה וסלו', כדאמרין התם; אבל הכא - ביניקה תליא מילתא) - **הרי הקדיש את הקרקע ואת**
האילנות (קטנים) שביניהם; **ל פ י כ כ** [המשך הברייתא]: **'כשהוא פודה - פודה בית זרע**
חומר [כו] **שעורים בחמשים שקל כסף** (וכשהוא פודה אינו צריך לפדות האילנות בשוייהן והקרקע
כפי חשבון הכתוב בפרשה (ויקרא כז, טז) 'ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה' והיה ערכך לפי זרעו זרע חומר
שעורים בחמשים שקל כסף', אלא אילנות בכלל 'שדה' כדנפקא לעיל (דף טט:); מ'ויקם שדה עפרון', והכל פודה
ביחד לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף, דהיינו לבית כור סלע ופונדיון לשנה, שזהו
חשבון חמישים שקל למ"ט שני יובל, אלא שיש פונדיון יותר בשביל ה'קרקע', כדמפרש בערכין; דהסלע לא
הוי אלא מ"ח פונדיוניו);

פחות מכאן [קרקע, שהנטעים צפופים יותר] (חשיב 'יער', וסופו ליתלש כדי לשתלן יפה) **או**
יותר על כן [קרקע, שהנטעים רווחים יותר] (אין הקרקע צריך להן, והוי כמקדיש אילן אחד:
שאינו מקדיש קרקע; וכי האי גוונא נמי תניא גבי מוכר שלשה אילנות בפרק 'המוכר את הספינה'), **או**
שהקדישן בזה אחר זה (לא היה דעתו להקדיש קרקע) - **הרי זה לא הקדיש את הקרקע ולא את**
האילנות שביניהם; **ל פ י כ כ** [המשך הברייתא]: **'כשהוא פודה - פודה את האילנות**
בשוויהן (כדין כל הקדש; שלא נאמר חשבון חמשים שקל כסף אלא במקדיש שדה אחוזה' אבל באילן בלא
קרקע לא נאמר);

ולא עוד, אלא: אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע, כשהוא פודה - פודה את
האילנות בשווייהן וחזר ופודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף (לא מיבעיא היכא דהקדיש
את האילנות בזה אחר זה ושוב לא הקדיש את הקרקע, דפודן בשוייהן; אלא אפילו חזר והקדיש את הקרקע
אחר שהקדיש האילנות בזה אחר זה - שאינו פודם עם הקרקע, דהא מעיקרא קדשו לדמיהן, וכשהקדיש שוב את
הקרקע - צריך לפדות גם את הקרקע: סלע ופונדיון לשנה, לבד פדיון האילנות בשוייהן, דשני הקדשות הן: זה
הוקדש לדמיו, וזה לפי חשבון חמשים, ואין לנו להפסיד הקדש דמי האילנות, ד'אמירתו לגבוה כמסירתו
להדיוט', ומשעה שהוקדשו - ראויין לפדות בדמיהן בלא קרקע); **ל פ י כ כ** - **מ נ י** (הן ברייתא דקתני 'פודן
בשווייהן' דמשמע דאפילו מקום האילנות לא הקדיש, אלא בעין רעה הקדיש אילנות בלא קרקע היכא דלא
הקדיש שלשה ביחד)? **א י ר ב י ע ק י ב א** - **ה א א מ ר**: **'מוכר בעין יפה מוכר'**
(וסבירא ליה דמוכר שני אילנות יש לו קרקע ללוקח, דלית ליה מתניתין ד'המוכר את הספינה' ד'הלוקח שני
אילנות בתוך של חבירו - אין לו [גירסתנו: לא קנה] קרקע', אלא רבנן היא, כדפרישית לעיל), וכל
שכן מקדיש (וכל שכן לרבי עקיבא מקדיש שני אילנות או שלשה בזה אחר זה, דיש לו מיהא להקדש
מקום האילנות, ויפדו אגב קרקע לפי חשבון בית זרע חומר שעורים)! **א י ר ב נ נ** (דפליגי עליה דרבי
עקיבא היא) - **ה א א מ ר י**: **מוכר - הוא דבעין רעה מוכר, אבל מקדיש -**
בעין יפה מקדיש (כדקתני סיפא: במה דברים אמורים? במוכר כו')! ?

אלא פשיטא: רבי שמעון היא (דשמעינן ליה במתניתין דמשוי דין מוכר כמקדיש: שלא
הקדיש בור ודות וגת ושובך בכלל 'שדה', ואשמועינן הכא דסבירא ליה נמי: דמכל וכל הוי מקדיש בעין רעה,
דהיכא דמקדיש אילן - לא הקדיש מקומו) !

ורבי שמעון אליבא דמאן (מרבותיו? שהרי מתלמידי רבי עקיבא היה, כדאמרין (יבמות דף סב
ע"ש): **'עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם רבי יהודה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי**
נחמיה כו')? א י א ל י ב א ד ר ב י ע ק י ב א - **ה א א מ ר** **'מוכר בעין יפה מוכר'**,
וכל שכן מקדיש! אלא פשיטא אליבא דרבנן (דרבנן דרבי עקיבא היא, והאי 'במה
דברים אמורים? במוכר כו' - רבנן דרבי שמעון קאמרי ליה, אבל לרבי שמעון - כי היכי דפליגי רבנן ורבי עקיבא
במוכר - פליגי נמי במקדיש), **ו ק א ס ב ר ר ב י ש מ ע ו נ כ י ה י כ י ד מ ו כ ר ב ע י נ ר ע ה**
מוכר - מקדיש נמי בעין רעה מקדיש דמשוי דין מוכר (וקסבר רבי שמעון: דין
גבוה לרבנן דרבי עקיבא - כדין הדיוט: מה דין הדיוט: מוכר בעין רעה מוכר, אף מקדיש נמי בעין רעה מקדיש;
אלמא לא מצית לתרוצי לעיל 'רבי שמעון אליבא דרבי עקיבא', והדרן קושיין קמייטא לדוכתה: דשמעינן ליה
לרבי שמעון דהמקדיש את השדה - הקדיש חרוב, משום יניקת שדה הקדש, דלא שייר ארעא לעצמו לצורך
החרוב, אלא בעין יפה הקדיש, והוא הדין למוכר דשייר אילנות לפניו, וקשיא לרב הונא! ומיהו לרבי שמעון
נמי קשיא דידיה אדידה, כדפריך לקמן: דלעיל אמר 'עין יפה' גבי הקדש, והכא אית ליה עין רעה?!
אך שיטת הגמרא עתה להקשות לרב הונא, ומתכוין להעמיד קושיא ראשונה שתירץ לרב הונא ואמר: רבי
שמעון כרבי עקיבא, ואנו העמדנו דלית ליה הא דרבי עקיבא, ותיהדר קושיא לדוכתה!

‘ומשייר ארעא’ לא גרס, דמשמע שמתכוין הגמרא להקשות דרבי שמעון אדרבי שמעון: דהכא שמעינן ליה ‘עין רעה’, והלכך משייר ארעא גבי מקדיש ~~קרע ושייר אילנות לפניה~~, ולעיל שמעינן דלא שייר, כדדייקינן מדקאמר ‘הואיל ויונקין כו’, דאם כן - מאי האי דקאמר תו ‘ואלא קשיא כו’; אלא לרב הונא מקשינן, כדפרישית, והיינו דקפריך:)

(בבא בתרא עב, ב)

ואלא קשיא ‘הואיל ויונקין משדה הקדש’ [לעיל בראש עא, ב בברייתא המרחיבה את דברי רבי שמעון במשנתנו] (- כמו ‘וליסעמין’: אדמקשינן לרב הונא - תקשי דרבי שמעון אדרבי שמעון: דהכא שמעינן ליה ‘בעין רעה מקדיש’, ולעיל קאמר ‘הואיל ויונקין כו’, דמשמע: הכל הקדיש בעין יפה ולא שייר קרקע לחרוב שלו)!

אלא רבי שמעון - לדבריהם דרבנן קאמר להו (ושינויא הוא דקא משני: דלא תקשי למאי דאמר רב הונא ‘ואפילו לרבי עקיבא כו’ - ולא תקשי נמי דרבי שמעון אדרבי שמעון כו’): **לדידי, כי היכי ד’מוכר בעין רעה מוכר’ - מקדיש נמי - בעין רעה מקדיש, ושיורי משייר** (דאפילו במה שהקדיש - משייר לעצמו; וכיון דלא הקדיש חרוב ושקמה - לא הקדיש נמי קרקע הצריך לו, כמו גבי ‘מוכר ושייר אילנות לפניו’ - יש לו קרקע אפילו לרבי עקיבא, כמו שאמר רב הונא, וכל שכן לרבנן); (אלא) **לדידכו** (דאית לכו ‘בעין יפה’ יותר מדאי גבי הקדש, אפילו להקדיש בור וגת שאינם בכלל ‘שדה’) **אודו לי מיהא דלא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה** (די היה לכם אילו עשיתם מקדיש כמוכר לרבי עקיבא: למימר ביה ‘עין יפה’ לגבי מאי דמקדיש בהדיא, כגון המקדיש את השדה - הקדיש כל הקרקע כולו בעין יפה, ולא שייר מן הקרקע כלום לצורך חרוב שלו, נמצא יונק מן ההקדש, וקדוש; אבל בור ודות ושוכך וכל הנך דאמרן לעיל דאינו בכלל שדה - לא ליקדשו, שהרי אין דעתו להקדיש יותר ממה שהוא מפרש); **ואמרי ליה רבנן: לא שנא** (כלומר: לא חשו לדבריו, דהא קאמרי ‘הקדיש את כולן’ דמדמו ליה לנותן מתנה: שנותן ומקדיש בעין יפה כל מה שבשדה, הואיל ושייך גביה דשדה פורתא; ומהשתא מיתוקמא מילתיה דרב הונא אפילו כרבי עקיבא, כדאמרן מעיקרא).

במאי אוקימתא לה - כרבי שמעון? - אימא סיפא: ‘ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע כשהוא פודה את האילנות בשווייהן וחזר ופודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף’ ואי רבי שמעון - ליזיל בתר פדיון (דהא עכשיו הכל קדוש: אילנות בהדי קרקע והכל קרוי ‘שדה’), וניפרקו אגב ארעייהו: דהא שמעינן ליה לרבי שמעון דאזיל בתר פדיון (וסברא בעלמא היא, והכי משמע ליה קרא: ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה’ והיה ערכך עכשיו בשעת פדיון בית זרע חומר שעורים וגו’), דתניא: דתניא: ‘**מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה** (המקדיש שדה מקנה - פודהו בשווייו, כדכתיב בהדיא בפרשה; אבל בשדה אחוזה - קצב הכתוב ‘זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף’), ואחר כך מת אביו (וכל שכן אם מת אביו תחלה ואחר כך הקדישה, דבשעת הקדשה כבר היתה שדה אחוזה ממש) - מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה (לפדותה בסלע ופונדיון לשנה)? תלמוד לומר: (ויקרא כז, כב) **ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו [יקדיש לה’] (וסיפיה דקרא [פסוק כג:] [וחשב לו הכהן את מכסת הערך עד שנת היבל] ונתן את הערך [ביום ההוא קדש לה’]); שדה שאין ראויה (בשעת הקדש) להיות שדה אחוזה (היום ולמחר, כגון שלקחו מאִתָּה; אי נמי מאביו, ולא מת קודם היובל; וקא סלקא דעתא השתא דקרא לא כמד דייק ולא כמד דייק, אלא לפי סברת דבריהן מפרשים הפסוק: דסבירא ליה לרבי שמעון דאזלינן בכל הקדשות בתר שעת פדיון, כקנין כל דבר: שאין לוקחין את החפץ אלא לפי שוויו בשעת מקח), יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה - דברי רבי יהודה ורבי שמעון; רבי מאיר אומר: מנין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח”כ הקדיש - מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה? תלמוד לומר: (ויקרא כז, כב) **ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו [יקדיש לה’]: שדה שאינה שדה אחוזה, יצתה זו שהיא שדה אחוזה** (בשעה שהקדישה: דאילו לא מת אביו היתה חוזרת ביובל לאביו, כדכתיב ‘בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו’; ועתה, כשמת אביו, הרי היא לו שדה אחוזה, ויחזור לו ביובל; אבל הקדישה ואחר כך מת אביו - סבירא ליה לרבי מאיר דאינה כשדה אחוזה); **ואילו רבי יהודה ורבי שמעון, היכא דמת אביו ואחר כך הקדישה לא צריכי קרא; כי אצטריך קרא היכא דהקדישה ואחר כך מת אביו; מנא להו? אי מהאי קרא - אימא לכדריבי מאיר הוא דאתא (דמרבו אחד אין לך לרבות אלא ההוא דדמי טפי לרבווי)!** אלא לאו משום דאזלי (מסברא) בתר פדיון (ומפרשי ליה לקרא לפי דעתם)!! אמר רב נחמן בר יצחק: לעולם בעלמא רבי יהודה ורבי שמעון לא אזלי בתר פדיון, והכא - קרא אשכחו (דמרבי ליה בהדיא, אבל בעלמא ניזיל גבי שעת הקדש לחומרא: דכיון דקדשו אילנות לדמיהן - אין לנו להפסיד הקדש) ודרוש: אם כן (דלא ריבה הכתוב בדין שדה אחוזה אלא מת ואחר כך הקדיש) לכתוב קרא ‘ואם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו’, אי נמי ‘(אשר לא) שדה אחוזתו’; מאי ‘אשר לא משדה אחוזתו’? את שאינה ראויה להיות שדה אחוזה, יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה (דהכי משמע קרא: ואם את השדה מקנה, שאינה מקצת שדה אחוזה; אבל אם היא שדה אחוזה מקצת, דהיינו: הקדישה ואחר כך מת אביו, דכ”מ עט קנוי’ היא - בכלל שדה אחוזה בשעת הקדש, שהרי יכולה להיות שדה אחוזה אם ימות קודם היובל; ולעולם בתר שעת הקדש אזיל).**

אמר רב הונא: חרוב המורכב וסדן השקמה - תורת 'אילן' עליו ותורת 'קרקע' עליו; תורת אילן עליו: דהיכא דאקדיש או זבין שני אילנות והאי יש לו קרקע (כדין הקונה שלשה אילנות בתוך של חבירו, דחשיבותו לא תגרע כחו); תורת קרקע עליו: דלא מזדבן אגב ארעא (כדתנן במתניתין; ואם היו שני אילנות והאי חרוב, האילנות מכורין והאי אינו מכור; ומשום רישא נקט סיפא).

ואמר רב הונא: עומר שיש בו סאתים: תורת 'עומר' עליו (כשיש עמו שנים - מצטרפין לשלשה עמרים, ולא הוה שכחה) ותורת 'גדיש' עליו; תורת עומר עליו: דשני עומרים - שכחה, שנים והוא - אינן שכחה (שני עומרים שכחה שלשה אינן שכחה: בספרי מפי' ליה מהאי קרא 'ושכחת עומר בשדה' (דברים כד) ולא גדיש; וגם עומר שיש בו סאתים מפי' ליה התם, מדכתיב 'לקחתו': למעוטי האי דאינו ניקח בפעם אחת יפה); תורת גדיש עליו (דאפילו כשהוא לבדו - אינו שכחה כדדרשין בספרי: 'עומר' ולא הגדיש), דתנן [פאה פ"ו מ"ו]: עומר שיש בו סאתים [ו]שכחו - אין שכחה.

אמר רבה בר בר חנה: אמר ריש לקיש: חרוב המורכב וסדן השקמה (אם קדוש בכלל שדה אם לאו) - באנו למחלוקת רבי מנחם <בר> [ברבי] יוסי ורבנן (דלרבנן קדשי, דבעין יפה מקדיש, כדתנן במתניתין; ורבי מנחם ברבי יוסי - כרבי שמעון: דבעין רעה מקדיש, ואפילו חרוב שיונק מן השדה - לא קדיש, דבעין רעה כל כך הקדיש את השדה - ששייר מן השדה לצורך יניקת חרוב שלו, וכדפרישית לעיל: 'דבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו כו'; והכי הוה שמיע ליה ריש לקיש מרבותיו: דרבי מנחם ברבי יוסי סבירא ליה כרבי שמעון).

(בבא בתרא עג, א)
ולימא מחלוקת רבי שמעון ורבנן (והוה משמע לן דרבי שמעון - לדבריהם דרבנן קאמר להו, כדאמרן לעיל; דאי ממתניתין - הוה אמינא דבחרוב ושקמה מודי להו, כדקתני בהדיא: 'אלא חרוב המורכב כו' - משמע דבחרוב וסדן מודי להו רבי שמעון לרבנן)?
הא קא משמע לן: דרבי מנחם ברבי יוסי - כרבי שמעון סבירא ליה (הא עדיפא לאשמועינן דהיא דרבי שמעון - ממילא שמעינן ליה דלדבריהם דרבנן קאמר להו, כדדייקין מברייתא לעיל).

הדרן עלך המוכר את הבית